SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. GIMNAZYUM

W WADOWICACH

za rok szkolny 1889.

W Wadowicach.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Drukiem Fr. Foltyna w Wadowicach.

1889.

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. GIMNAZYUM

W WADOWICACH

za rok szkolny

1889.

W Wadowicach,

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Drukiem Fr. Foltyna w Wadowicach.

1889.

103774
II 1889
BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

Treść.

Biblioteka Jagiellońska
1003122898

I.

Archiwum miejskie w Wadowicach,

napisał

Waleryan Heck.

Wadowice, wspomniane już jako miasto w pierwszéj połowie XIV.*) wieku, posiadają nader skąpy zasób materyału archiwalnego. Obdarzone w r. 1430 przez Kazimierza, księcia oświęcimskiego, prawem magdeburgskiém, położone w okolicy zdrowéj i pięknéj, nie potrafiły mimo to podnieść się, stać się miastem ludniejszém i zamożniejszém i swych instytucyj należycie rozwinąć. Bezwątpienia, że częste wojny i spustoszenia, jakim kraj nasz podlegał, powstrzymały rozwój Wadowic jak tylu innych miast, ale więcéj jeszcze jak te okoliczności wpłynęło na powstrzymanie wzrostu położenie geograficzne. Wadowice bowiem nie leżały na żadnéj z głównych dróg handlowych prowadzących tak ze Szląska jak i z Węgier. Pomijane przez obcych kupców, bez własnego przemysłu, pozostały Wadowice przez kilka wieków małém, nic nieznaczącém, ubogiém miasteczkiem. To ubóstwo mieszkańców musiało się naturalnie odbić i na zabytkach przeszłości: na niewielkim zasobie materyału rękopiśmiennego i na braku wszelkich dzieł budownictwa. Wobec rozbudzonego u nas na polu historycznem ruchu, bliższego poznania przeszłości ważniejszych miejscowości kraju naszego i miasteczko Wadowice zasługuje na bliższy opis. Nim jednakże taki opis przyjdzie do skutku, być może, że i niniejsza krótka wzmianka o archiwum miejskiém, bezkorzystną nie będzie.

---

*) Wadowice jako miasto wymienione są w dokumencie z r. 1327, mocą którego Jan, książę oświęcimski uznaje się lennikiem Jana, króla czeskiego. Czytamy bowiem tam: Nos Johannes, Dei gratia, dux Osvicensis, scholasticus Cracoviensis, recognoscimus tenore praesentium universis, nos esse principem et vasallum, magnifici domini nostri, domini Joannis, Boemiae et Poloniae regis illustris ac comitis Lucenburgensis et ab eo terram nostram Osvicensem cum suis civitatibus et castris, videlicet Osvicem, civitate cum castro Zator, civitate Lant, Zipsa, W a d o w i c z oppidis, cum oppidanis etc. (Sommersberg: Scriptores rerum Silesiacarum t. I. str. 807).

Cant

Archiwum miasta Wadowic mieści się w ratuszu, w lokalnościach kasy miejskiéj. Dokumenta pomieszczone są w skrzyni pod kluczem zostającéj, księgi zaś zajmują jednę część szafy. Tak dokumenta jak i księgi są obecnie numerami opatrzone i do krótkiego inwentarza wciągnięte. Mówiąc tedy o archiwum mamy na myśli materyał rękopiśmienny obejmujący czasy polskie i kilka lat porozbiorowych, aż do chwili kiedy organizacya władzy miejskiéj się zmieniła, kiedy język polski urzędowy ustąpił niemieckiemu. Osobno wspominamy o dokumentach, osobno o kodeksach.

A. Dokumenta.

Liczba dokumentów znajdujących się obecnie w archiwum miejskiém wynosi 21. Prócz pierwszego nie mają inne dla dziejów polskich ogólniejszego znaczenia. Dokument oznaczony Nr. 1. jest przywilejem nadanym miastu przez Janusza, księcia oświęcimskiego i zatorskiego. Jak wiadomo kupił w r. 1494 król polski Jan Olbracht od księcia Janusza i żony jego Barbary księstwo zatorskie za 80.000 flor. węg. czyli 2.400.000 groszy. Oboje księstwo mieli jednak posiadać swoje państewko w dożywocie i dzierżyć aż do końca swego życia pełne książęce prawo i panowanie, oraz dochody z całéj ziemi zatorskiéj. Z przyznanéj mu pełnéj władzy książęcéj, czynił książę Janusz aż do roku swéj śmierci 1513 niejednokrotnie użytek. Widzimy to i z wymienionego dokumentu. W roku 1496 a więc 2 lata po dokonanéj sprzedaży, przybyli do księcia Janusza mieszkańcy miasta Wadowic z prośbą o potwierdzenie korzyści przyznanych im przywilejem Kazimierza, księcia oświęcimskiego z dnia 10 listopada 1430 r. Przywilejem tym uwalnia Kazimierz mieszkańców Wadowic, których mienie ówczas ogniem zniszczoném zostało od wszystkich ciężarów na rzecz księcia ponoszonych. Również uwalnia od podatków na lat sześć; po upływie zaś tych sześciu lat, płacić miał każdy mieszkaniec od łanu pół grzywny groszy pragskich i po 2 miary pszenicy, żyta i owsa. Chcąc daléj przyczynić się do wzrostu miasta, nadaje książe Kazimierz miastu prawo niemieckie (chełmińskie) zakazuje zarazem obcym w promieniu jednéj mili otwierania sklepów lub warsztatów i dozwala mieszkańcom brania drzewa z lasów książęcych jako materyału budulcowego.

Ten tedy przywiléj, tak ważny dla mieszkańców, potwierdził w zupełności książę Janusz wystawiając nowy z datą 28 listopada 1496 roku. Resztę dokumentów stanowią albo późniejsze potwierdzenia tego przywileju przez królów polskich, albo téż nadania jarmarków, targów lub innych korzyści.

Wymieniamy tutaj kolejno wszystkie, podając zarazem treść i datę wystawienia:

(Nr. 1.) 1496 r. 28 listopada.

Janusz, książę Oświęcima i Zatora potwierdza przywiléj Kazimierza I., księcia Oświęcima, r. 1430 w Oświęcimie wydany.

Oryginał pergaminowy dość dobrze zachowany; pieczęć na czerwonym wosku wyciśnięta, nieuszkodzona. (Obacz dodatek Nr. 1).

(Nr. 2.) 1521 r. 24 października.

Zygmunt I. ustanawia jeden dzień targowy w tygodniu i dwa jarmarki w roku.

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; brak pieczęci, jakotéż i sznurka.

(Nr. 3.) 1527 r. 24 stycznia.

Zygmunt I. potwierdza przywiléj Janusza ks.Ośw. i Zat. z r. 1496 (Nr. 1).

Oryginał pergaminowy mocno zniszczony; brak pieczęci również jak i sznurka.

(Nr. 4.) Kraków 1532, 19 listopada.

Zygmunt I. zabrania szlachcie w obrębie jednéj mili od Wadowic warzenia i sprzedawania piwa, wyjąwszy tych, którzyby posiadania prawa takiego na sądach ziemskich dowieść potrafili, daléj wykonywania wszelkich robót rzemieślniczych, jeżeliby te dla własnéj potrzeby przeznaczone nie były.

Oryginał pergaminowy nader zniszczony; brak pieczęci również jak i sznurka. (Obacz dodatek l. 2.)

(Nr. 5.) 1550 r. (dzień nieczytelny).

Zygmunt August przenosi dotychczasowe oba jarmarki na dzień po Wniebowstąpieniu i na dzień po Wszystkich Świętych.

Oryginał pergaminowy znacznie zniszczony; brak pieczęci również jak i sznurka.

(Nr. 6.) 1567 r. 17 maja.

Zygmunt August potwierdza przywilej Zygmunta I. (Nr. 3).

Oryginał pergaminowy znacznie zniszczony; pieczęć na czerwonym wosku wyciśnięta i na żółtym jedwabnym sznurku zawieszona, w części tylko zachowana.

(Nr. 7.) 1569 r. 27 lipca.

Zygmunt August potwierdza przywilej wydany w r. 1546 przez Seweryna Bonara, kasztelana ośw. i zat. Matyaszowi Małczemu na tartak wodny na rzece Skawie.

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; pieczęć na czerwonym wosku wyciśnięta, na sznurku pergaminowym zawieszona, nieuszkodzona.

(Nr. 8.) 1581 r. 22 lutego.

Stefan Batory potwierdza przywilej Zygmunta Augusta (Nr. 6) i nadaje prócz tego mieszkańcom prawo wyrębu w lasach Ponikwy i Choczni.

Oryginał pergaminowy w połowie zniszczony; pieczęć mała na czerwonym wosku wyciśnięta i na różnokolorowym sznurku zawieszona, po brzegach uszkodzona. (Obacz dodatek l. 3.)

(Nr. 9.) 1592 (dzień nieczytelny).

Zygmunt III. potwierdza przywilej Stefana Batorego (Nr. 8) ustanawia 4 nowe jarmarki, pozwala pobierać po 1 gr. od przybywających do miasta kupców i zezwala na wolnicę t. j. wolną sprzedaż wiktuałów ze strony mieszkańców okolicznych.

Oryginał pergaminowy mocno zniszczony; pismo z żółkłe z trudnością tylko czytelne; pieczęć mała na czerwonym wosku wyciśnięta i na różnokolorowym jedwabnym sznurku zawieszona, zachowana dobrze. (Obacz dodatek l. 4.)

(Nr. 10.) 1628 r. 27 października.

Zygmunt III. zatwierdza ponownie wszystkie poprzednie przywileje, dalej przywiléj na 4 jarmarki z prawem pobierania targowego po

1 gr. i zezwala na wolnicę t. j. wolną sprzedaż bydła ze strony mieszkańców okolicznych za złożeniem jednak opłaty od każdéj sztuki.

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; pieczęć mała na czerwonym wosku wyciśnięta, w blaszaną obrączkę ujęta i na jedwabnym sznurku zawieszona, jest nieuszkodzona.

(Nr. 11.) 1633 r. 17 marca.

Władysław IV. potwierdza wszystkie przywileje miasta.

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; pieczęć wielka na czerwonym wosku wyciśnięta, w puszce blaszanéj umieszczona i na jedwabnym sznurku zawieszona — rozbita na trzy części.

(Nr. 12.) 1643 r. 10 marca.

Władysław IV. potwierdza dekret wydany przez Stanisława Lubomirskiego, wojew. krak. a tyczący się sprzedaży niektórych gruntów mieszczaninowi wadowickiemu Walentemu Wierczkowicowi.

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; pieczęć wielka na czerwonym wosku wyciśnięta i na zielonym jedwabnym sznurku zawieszona — nieuszkodzona.

(Nr. 13.) 1649 r. 1 lutego.

Jan Kazimierz potwierdza przywiléj Władysława IV. (Nr. 11.)

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; brak pieczęci, również jak i sznurka.

(Nr. 14.) 1649 r. 1 lutego.

Jan Kazimierz potwierdza dekret Aleksandra Lubomirskiego tyczący się działu gruntów między Walentem Wierczkowicem a miastem.

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; pieczęć mała, w blaszanéj puszce umieszczona, na czerwonym wosku wyciśnięta i na sznurku zawieszona — nieuszkodzona.

(Nr. 15.) 1649 r. 1 lutego.

Jan Kazimierz potwierdza przywilej Władysława IV. tyczący się darowizny gruntów „Miedzna“ ze strony miasta Wadowic mieszczaninowi Walentemu Leń.

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; pieczęć mała, na czerwonym wosku wyciśnięta, umieszczona w puszce blaszanéj i na sznurku zawieszona — nieuszkodzona.

(Nr. 16.) 1649 r. 17 lutego.

Jan Kazimierz przyzwala mieszkańcom Wadowic wolnicę t. j. wolną wszystkim sprzedaż mięsa w każdą niedzielę.

Oryginał pergaminowy dobrze zachowany; pieczęć mała na czerwonym wosku wyciśnięta, w puszce blaszanéj umieszczona i na jedwabnym sznurku zawieszona, w środkowéj części zniszczona.

(Nr. 17.) 1669 r. 7 grudnia.

Król Michał potwierdza przywiléj Jana Kazimierza (Nr. 13) a nadto nadaje dwa nowe jarmarki i pozwolenie przypędzania w dniach targowych bydła do miasta sprzedawania i nabywania tamże jakichkolwiek towarów.

Oryginał pergaminowy bardzo dobrze zachowany; pieczęć wielka na czerwonym wosku wyciśnięta, w puszce blaszanéj zawarta i na jedwabnym sznurku zawieszona — nieuszkodzona.

(Nr. 18.) 1722 r. 19 grudnia.

August II. potwierdza wszystkie przywileje miasta.

Oryginał papierowy z pieczęcią wyciśniętą na papierze mocno zniszczony.

(Nr. 19.) 1752 r. 10 grudnia.

August III. potwierdza przywilej Tomasza Kasperkiewicza na posiadanie młynu na rzece Choczence (na gruntach miejskich „Łazami“ zwanych) i na prawo mielenia za opłatą czynszu rocznego.

Oryginał papierowy z pieczęcią wyciśniętą na papierze dobrze zachowany.

(Nr. 20.) 1754 r. 6 listopada.

August III. potwierdza przywilej króla Michała (Nr. 17.) a nadto udziela pozwolenia stawiania młynów o trzech kamieniach na rzece Skawie w obrębie gruntów miejskich, pozwolenia sprzedaży soli mieszczanom a zarazem wzbrania osiedlania się i kupczenia Żydom.

Oryginał pergaminowy w formie zeszytu in 4^0, bez pieczęci, dobrze zachowany.

(Nr. 21.) 1765 r. 28 maja.

Stanisław August potwierdza przywilej Augusta II. (Nr. 18) i Augusta III. (Nr. 20).

Oryginał pergaminowy w formie zeszytu o 4 kartkach in folio, dobrze zachowany; pieczęć na czerwonym wosku wyciśnięta, w puszce blaszanéj umieszczona i na jedwabnym sznurku zawieszona — zatarła się.

Taki jest skąpy zasób dokumentów. Pytanie zachodzi, czy nigdy więcéj dokumentów archiwum nie miało i czy może niektóre zaginęły? Mamy pod tym względem niewątpliwie dobrą kontrolę. W księdze oznaczonéj Nr. 34 znajdujemy wykazy dochodów i rozchodów miasta. Między wykazami znajdujemy niekiedy i zapiski przeprowadzonych wyborów urzędu radzieckiego. Taką notatkę o dokonanym wyborze nowego urzędu radzieckiego spotykamy pod datą r. 1650, feria tertia post festum S. Stanislai. Nowemu burmistrzowi Mikołajowi Prasotowiczowi zostały wszystkie księgi urzędu radzieckiego i wszystkie dokumenta od ustępującego burmistrza Walentego Lenia oddane a doręczenie tychże w księdze zapisane. Z porównania widzimy, że brak jest kilku dokumentów z czasu przed r. 1650. I tak brak jest nam dokumentu Andrzeja Czarnkowskiego z r. 1546, Samuela Maciejowskiego, biskupa krak. z r. 1646, Zygmunta Augusta z r. 1561, Władysława IV. z r. 1644. Podobnego późniejszego po r. 1650 sporządzonego wykazu już nie mamy, by można takie porównanie zestawić. Brak jednak jeszcze jednego dokumentu Augusta III. z 15 stycznia 1739, przywileju na 4 nowe jarmarki dla miasta. Oryginału tego przywileju w archiwum miejskiém obecnie nie ma; natomiast znachodzi się ten przywilej w odpisie sporządzonym w r. 1781 przez Wincentego Paszkowskiego, w kopiaryuszu przywilejów, przedłożonym władzom austryackim do potwierdzenia, jak tego dowodzi końcowa notatka: Collaudatum et concordat cum suis originalibus in fidem attestatur per caes. reg. districtus Zator. officium. Adalbertus Grygkar m. p.

Kopiaryusz ten znajduje się obecnie w lokalu tutejszego c. k. Starostwa i obejmuje tylko potwierdzenia przywilejów przez królów w liczbie 15 i nosi napis: Compendium privilegiorum civitati Wadowice inservientium studio et cura famati Vincentii Paszkowski, proconsulis et actuarii collectum manuque ipsius inchoatum anno reparatae salutis 1781 diebus Decembris.

Z wymienionych dokumentów żaden dotychczas drukowanym nie był. W dodatku (C.) podajemy z oryginału przywilej księcia Janusza (Nr. 1.) z powodu swéj ważności i przywilej Zygmunta I. (Nr. 4.), Stefana Batorego (Nr. 8.), i Zygmunta III. (Nr. 9.) z powodu nader zniszczonego stanu, w jakim się obecnie znajdują.

B. Kodeksy.

Liczba kodeksów zachowanych w dzisiejszém archiwum wynosi 43. Przeważnie odnoszą się one do spraw urzędu radzieckiego. Wadowice, jak wspomnieliśmy miały od r. 1430 nadane sobie prawo magdeburgskie. Miały tedy, jak zwykle, urząd radziecki z burmistrzem i ławniczy z wójtem na czele.

Księgi jednak tyczą się, z wyjątkiem dwóch, tylko urzędu radzieckiego. Są one numerami opatrzone, w dobrym stanie, pisane różnymi rękami i częstokroć trudno czytelne. Traktują o sprawach miejscowych, rzadko kiedy spotkać możemy jakiś szczegół ogólniejszéj natury. Prócz uchwał urzędu radzieckiego tyczących się administracyi miasta, czytamy tylko ciągle kontrakty kupna i sprzedaży domów i gruntów, zapisy testamentowe, spory majątkowe, skargi o obrazę czci, sprawy policyjne mniejszéj wagi, darowizny domów i gruntów, zapisy dłużne, pokwitowania otrzymanych pieniędzy, rzadziéj już zapiski o dokonanych wyborach miejskich, o wydatkach i dochodach miasta, rewizyi granic miejskich lub o jakimś innym ważniejszym szczególe ze spraw miejskich.

Najdawniejszy kodeks (Nr. 1.) zawiera akta urzędu radzieckiego z lat 1550—1562. Kilkadziesiąt pierwszych kart u dołu uszkodzonych nie zawierają jak i cały kodeks nic uwagi godnego. Następne kodeksy (Nr. 2, 3, 4, 5.) zawierają akta urzędu radzieckiego z lat 1569—1602. W kodeksie Nr. 5. mamy dokładny inwentarz majątku zamożniejszego mieszczanina i ławdwójta Macieja Wierczka, zapisany w aktach pod r. 1588, a dający nam pojęcie o skromnych majątkowych stosunkach patrycyuszów wadowickich w tych czasach.

Niejednokrotnie władza starostów zatorskich wkraczała w sprawy miejskie, czy to przy sposobności wyborów nowych urzędników, czy to

w razie sporów występując jako wyższa instancya. Tak w kodeksie (Nr. 6.) mamy akt zapisany pod r. 1625 tyczący się przeprowadzonych wyborów urzędu radzieckiego i ławniczego w obecności delegata starosty zatorskiego, Daniela Moretowicza. W tym akcie spotykamy po raz pierwszy wzmiankę o szkole istniejącéj w Wadowicach a względnie o nauczycielu. Zebrani na wybór mieszczanie uchwalają dla nauczyciela pełniącego zarazem urząd pisarza miejskiego obok pobieranych rocznie 2 groszy z każdego domu, jeszcze drugie 2 groszy, czyli rocznie odtąd po 4 groszy. Miało to być wynagrodzenie tak za uczenie jak i sprawowanie czynności pisarza. Bo jest wyraźnie powiedzianém, że gdyby który pisarz nauczycielem być przestał, to wynagrodzenie jego ma być podzielonóm: 2 groszy pozostaną nadal dla pisarza, 2 groszy dla nauczyciela. W jaki sposób nauka w szkole się odbywała, czy była regularną, lub czy ciągłym przerwom ulegała, o tém z aktów dowiedzieć się nie można.

W tym też kodeksie znachodzimy oblatę listu króla Zygmunta III. z datą 30 kwietnia 1603 w Krakowie. Dowiadujemy się z téj oblaty, że wskutek pożaru w poprzedzającym r. 1602, Zygmunt III. uwalnia wszystkich, którzy mienie przy pożarze stracili, od wszelkich ciężarów publicznych a to na przeciąg 4 lat. Wykonanie tego dekretu poleca ówczesnemu staroście zatorskiemu Pawłowi Leśniowolskiemu.

W kodeksie (Nr. 8.) jest zapisany po r. 1632 akt rzucający światło na poziom ówczesnego wykształcenia mieszczan i członków urzędu radzieckiego. Katarzyna Kaleczna, posądzona przez sąsiada swego Kaspra Jaśkowicza o ukazywanie się w postaci białego woła i nagłe znikanie, zostaje przez urząd radziecki do więzienia wtrącona. Jest w tym kodeksie również wzmianka o szkole, umieszczona pod tym samym r. 1632. Urząd radziecki wciąga do aktów żałobę przeciw kilkunastu mieszczanom imiennie wymienionym. Mieszczanie ci sprowadzili sobie samowolnie nowego nauczyciela i otworzywszy wytrychami drzwi wprowadzili go do szkoły, wydalając przemocą dawnego nauczyciela a zarazem pisarza miejskiego, pełniącego swój urząd spokojnie od lat 16.

W kodeksie (Nr. 9.) spotykamy oblatę dekretu Zygmunta III. tyczącego się uposażenia ołtarza św. Anny w kościele farnym wadowickim. Mikołaj Komorowski, wójt miasta Wadowic, darował dom z ogrodem do wójtowstwa miejskiego należący, altaryście ołtarza św. Anny w kościele farnym wadowickim a to ze względu, że pomieszkanie dotychczasowe tegoż altarysty było niewygodne. Darowiznę tę potwierdził król Zygmunt III. uwalniając zarazem od wszystkich ciężarów i podatków.

Nader burzliwy w życiu naszego miasteczka był r. 1634. Wojna domowa zajęła umysły wszystkich mieszkańców. Spór wywołał długoletni rajca Walenty Wierczkowic administrując dochodami miejskimi na swą korzyść. To téż kodeks (Nr. 11.) jest odbiciem tych walk toczonych w gronie mieszczaństwa. Połowa kodeksu zapełniona jest śledztwem, wyrokami i repliką obwinionych Walentego Wierczkowica i ojca tegoż Jakóba Wierczkowicza. W kodeksie (Nr. 8.) pod r. 1632 wpisany jest do aktów urzędu radzieckiego wykaz Walentego Wierczkowica, pobranych przez niego dochodów miasta, z czego się okazało, że wspomniany Walenty Wierczkowic wydał był jeszcze 460 złp. 9 gr. z własnéj kieszeni, co miasto miało mu zwrócić. Sprawozdanie to odbyło się w obecności podstarościego zatorskiego Aleksandra Koweskiego, urzędu radzieckiego, ławniczego i 12 wybranych obywateli. Rachunki przyjęto i Walentemu Wierczkowicowi dano absolutoryum. Ale już w 2 lata późniéj nowy urząd radziecki i ławniczy innego byli zdania. Zarzucono Walentemu Wierczkowicowi, iż sfałszował księgi rachunkowe miejskie, że zamiast uchwalonych na sejmie 2 poborów miejskich wybrał 4, że oddane sobie na kościół pieniądze zatrzymał i że pożyczone na rzecz miasta pieniądze na swoję korzyść zużył.

Długie były protokóły w téj sprawie; od wyroków urzędu radzieckiego, odwołał się Walenty Wierczkowic do sądów starościńskich w Zatorze. Spór ten, poruszający, jak to widzimy po ilości występujących osób, całe miasteczko, zakończony został dobrowolną ugodą między Walentym i Jakóbem Wierczkowicami z jednéj strony a burmistrzem, rajcami, ławnikami i całą gminą z drugiéj strony, w obecności delegowanych od wojewody krakowskiego sędziego sohaczewskiego Maksymiliana Jarzyny i podstarościego zatorskiego Jakóba Zaduskiego a to: Walenty i Jakób Wierczkowicowie mieli zapłacić 1300 złp. jako jeszcze należne miastu. Tego rodzaju spory spowodowały widocznie urząd radziecki do przeprowadzenia ściślejszéj kontroli nad dochodami i wydatkami miejskimi. Téj téż okoliczności zawdzięczamy najdawniejszy, zachowany wykaz dochodów i wydatków miejskich, z lat 1637—1641, umieszczony w kodeksie (Nr. 10.) na pierwszych 36 kartkach a prowadzony przez każdorazowego burmistrza. Poprzedza tu uwaga: „Sławni pp. burmistrz i rajcy upatrując trudności i kłopoty, które przez te czasy bywały między rzecząpospolitą jako i pp. rajcy miasta Wadowic a to przez zatrzymanie rachunków, które aż w kilka lat czyniono, przez co tak rzeczpospolita jak i pp. rajcy tak przeszli jak i niniejsi o szkody i kłopoty wielkie przychodzili, zabiegając tedy tym kłopotom podług starego zwyczaju ten regestr zaczynają,

chcąc zaraz z każdéj dawki i pieniędzy odebranych i wydanych rachunku doskonały i dostateczny osobom do słuchania rachunku deputowanym od rzeczypospolitéj czynić i kwity otrzymywać.“

Księga rachunków pozwala nam wglądnąć w stan finansowy miasta. Dla ciekawości przytaczamy kilka dat. I tak miało nasze miasteczko za czasu burmistrzowstwa Walentego Lenia od 7. listopada 1637 – 25 lutego 1638 roku 166 zł. pol. 8 gr. dochodu; za burmistrzowstwa Adama Wojaszkiewicza od 15. września 1638 — 3 stycznia 1639 roku 261 zł. pol. 21 gr.; za burmistrzowstwa Mikołaja Bielowicza od 28. listopada 1639 — 26 kwietnia 1640 roku 468 zł. pol. 8 gr.

Dowiadujemy się również z rubryki wydatków o cenach niektórych artykułów żywności w tych czasach:

I tak zapłacono:	za 2 kopy pstrągów	3 zł. p. 18 gr.
	„ 1 gęś karmną	15 gr.
	„ 2 kury	8 gr.
	„ 1 cielę	2 zł. p. 16 gr.
	„ 1 faskę miodu	40 gr.
	„ 1 kuropatwę	6 gr.

Jest tu w rubryce wydatków z roku 1638 wzmianka i o szkole, kosztach restauracyi, a więc stąd wnosić można i na jéj istnienie.

Ciągłe wojny za panowania Jana Kazimierza wymagały wielkich ofiar pieniężnych. I nasze miasteczko musiało ponosić dotkliwe straty, składać znaczne, przechodzące swe siły sumy na obronę państwa. W kodeksie (Nr. 13.) spotykamy na str. 303 uchwałę urzędu radzieckiego i całéj gminy w sprawie nałożonych miastu 800 zł. p. dla żołnierzy chorągwi księcia Koreckiego.

Uchwała rozpoczyna się od skarg na zubożenie miasteczka wskutek ustawicznych nowych ciężarów. W braku innych zasobów uchwalono wypuścić w zastaw grunta miejskie od strony Gorzenia leżące wraz ze stawkami, na tych gruntach znajdującymi się, również i grunta miejskie Łazy zwane, a to na przeciąg 3 lat. Kilkudziesięciu mieszczan wzięło w zastaw te pola, dając miastu kwoty 15, 20, 30 i 50 zł. p.

Grasująca w latach 1652—1653 w Polsce zaraza dotknęła i nasze miasteczko. Widzimy to z całego szeregu wciągniętych do aktów miejskich testamentów, podyktowanych przez umierających albo podanych po śmierci przez krewnych. Same jednak testamenta dają nam świadectwo tylko o istnieniu zarazy, a nie podają miary do ocenienia siły grasującéj zarazy i o spustoszeniu téjże wśród mieszkańców. Notując ślady istnienia szkoły, nie możemy pominąć testamentu Stanisława Czyzowskiego z r. 1653.

Stanisław Czyżowski jest tu wymieniony jako dyrektor szkoły i pisarz miejski, który to szczegół w braku innych świadectw o istnieniu szkoły, jest dla nas pożądany.

Do biografii Marcina Campiusa Wadowity, uczonego pisarza teologicznego z pierwszéj połowy XVII. wieku i proboszcza przy kościele św. Floryana na Kleparzu w Krakowie, którego portret przechowuje miasto w swéj sali ratuszowéj, niewiele znajdujemy szczegółów w teraźniejszych aktach miejskich. Postać sama niegłośna, kryje jednak dobroczyńcę miasta, założyciela szpitala w Wadowicach. Do wyjaśnienia jednak miejsca pochodzenia uczonego męża znajdujemy na str. 70. tego kodeksu (Nr. 13.) szczegół mogący rzucić niejakie światło. Oto według aktu z roku 1642 (feria sexta ante festum sanctae Mariae Magdalenae proxima) zrzeka się przed urzędem radzieckim Adam Raczek, mieszczanin wadowski imieniem swém i Jana Wojaszkiewicza, również mieszczanina wadowskiego, połowy sumy $1\frac{1}{2}$ tysiąca, należącéj się im po zmarłym Marcinie Campiusie Wadowicie tytułem spadku jako krewnym, a to na rzecz Walentego Lenia, również krewnego zmarłego. Pod tą samą datą wpisana jest i cessya innych krewnych zmarłego, jak Baltazara i Wawrzyńca Kempków, Adama Borysika, Walentego Kempka na rzecz Adama Kręcińskiego, samych mieszczan wadowskich. Już z tego aktu wnioskować możemy, że Marcin Wadowita pochodzeniem swém należał również do rodziny mieszczańskiéj w Wadowicach, a zaczem upada przypisywane mu pochodzenie włościańskie*).

Jak już wspomnieliśmy, władza starosty zatorskiego często wkraczała w sprawy miejskie. I tak mamy w kodeksie (Nr. 15.) znowu przykład. Wydelegowany z ramienia starosty podstarości zatorski Sebastyan Jasiński przeprowadza w roku 1675 wybór nowego urzędu radzieckiego i zarazem rozporządza, by położyć tamę sporom wynikającym z nienależytego składania rachunków, następująco: Każdy burmistrz miał odtąd po upływie swego kwartału urzędowania natychmiast złożyć rachunek z pobranych i wydanych pieniędzy a prawdziwość tego rachunku przysięgą stwierdzić; nakazuje daléj rewizyą wszystkich gruntów miejskich delegując do téj czynności trzech mieszczan; zakazuje pod karą 14 grzywien odbijania zajętego za wyrządzone szkody bydła; rozporządza wreszcie by stróża dawali kolejno wszyscy z wyjątkiem rajców urzędujących.

Wojna szwedzka za panowania Jana Kazimierza, tak brzemienna w klęski dla Polski, zalała i nasze podgórze karpackie. Daremnie jednak

---

*) Ob. w Encyklopedyi powszechnéj Orgelbranda tom 26. str. 290, artykuł C. B. (Cezarego Biernackiego) p. t. Wadowita.

szukalibyśmy w aktach bliższych szczegółów tego najazdu szwedzkiego. Nic się dowiedzieć nie możemy, o ile ten najazd dotknął nasze miasteczko. Dla opisów zdarzeń ogólniejszego znaczenia nie mieli mieszczanie wadowscy żadnego zmysłu. Że wojna i zasoby naszego miasteczka zużyła, poznać to możemy z aktu r. 1676 umieszczonego na str. 172. kodeksu Nr. 15. Dowiadujemy się bowiem, że podczas „inkursyi szwedzkiéj“ pożyczył na potrzeby miasta mieszczanin Paweł Dudkiewicz skromną sumę 50 zł. pols., na który dług dano mu w zastaw mały stawek na granicy wsi Zawadki leżący. Na str. 222 tegoż kodeksu pod r. 1685 spotykamy również uchwałę pożyczki miejskiéj w kwocie 1800 zł. p. u księdza Kaspra Sasina, plebana w Choczni, na wykupienie gruntów „Zaskawie“ zastawionych w czasie potrzeby szwedzkiéj, — pożyczki o jakich przedtém nie słyszymy.

Rozstając się z kodeksem (Nr. 15.) nie możemy pominąć milczeniem testamentu Jana Wojaszka albo téż Wojaszkiewicza, łandwójta, jednego z najzamożniejszych mieszczan Wadowic. Testament ten bowiem, obejmujący dokładny inwentarz majątku zmarłego, daje nam wyobrażenie o zamożności mieszkańców tego czasu (r. 1682).

W kodeksie (Nr. 16.) mamy wpisany do aktów miejskich cennik artykułów żywności i wyrobów rzemieślniczych, oznaczony w roku 1666 przez podwojewodziego dla miasta Wadowic i okolicy. Może nie bez interesu będą niektóre odnośne daty. I tak kosztować miał:

bochenek chleba żytniego wagi $2^1/_2$ funt.	gr. 3
chleba pszenicznego wagi 2 funt.	gr. 3
ćwiartka cielęciny	gr. 15
„ baraniny	gr. 16
„ mięsa wołowego	gr. 70
beczka piwa	zł. p. 5 gr. 10

Notując skrzętnie ślady istnienia szkoły mamy wymienić kodeks (Nr. 17.) Zawiera on również akta urzędu radzieckiego z lat 1701—1725. Na karcie tytułowéj znajduje się napis: Acta consularia regii oppidi Wadowice etc. inchoata manu Jacobi Rakowski, jurati notarii Vadovicensis directorisque scholae anno 1704.

Podobną wzmiankę spotykamy również i w kodeksie (Nr. 18.) Jako świadek na testamencie Jana Kamelskiego, mieszczanina i dzwonnika kościoła w Wadowicach w r. 1735 podpisany jest: Stanislaus Koronowicz, director scholae Vadovicensis.

Kodeks (Nr. 19.) rozpoczyna się na stronie pierwszéj zapiskiem o wielkim pożarze miasta w r. 1726 słowami: Actum feria secundi ante

festum S. Margarethae virginis et martyris anno D: 1726 post conflagrationem oppidi Wadowice.

Na karcie zaś 38. tego kodeksu pod r. 1728 czytamy: Do urzędu radzieckiego przyszedł Błażéj Atłas i zeznał, iż widząc upadłość i pogorzelisko kościoła farnego wadowskiego, oddaje na reparacyą kościoła tynfów 100.

Nieco daléj na téj saméj karcie czytamy: „My burmistrz i rada, łandwójt i ławnicy, cechmistrze, instygator i całe pospólstwo miasteczka pogorzałego Wadowic. Mając tylu zawiedzionych kredytorów na miasteczku naszém spustoszałém, którym dla wielkiéj dezolacyi nietylko kapitalnych sum i prowizyi wypłacać nie możemy, z pomiędzy których Paweł Bułkowski ma realny dług u nas około 700 tynfów z procesami prawnymi, miłosierdziem wzruszony nad ubóstwem naszém wszystkie procesa prawne, obligacye kasuje, annihiluje, żadnego waloru mieć nie chce i godzi się na przyjacielską kombinacyę za wszystkie długi, procesa i kondemnaty $4^1/_2$ set tynfów w monecie srebrnéj, 6 czeskich licząc w złoty i to płatne ratami“.

Również nieco daléj znajduje się akt zapisu miastu: Ignacy Wojaszkowic zapisuje miastu, widząc pogorzelisko i ubóstwo mieszczan, sumę 1000 złp. przyznaną testamentem mu przez stryja Kazimierza Wojaszkowica, plebana wieprzowskiego i andrychowskiego, a umieszczoną na majątku miejskim.

Na karcie 60 znajdujemy znowu pod r. 1729 zapisaną umowę między ks. Janem Łopuszyńskim, dziekanem oświęcimskim i egzekutorem testamentu ks. Jana Pyzowica, plebana w Kętach i miastem. W r. 1708, pożyczyło miasto u ks. Pyzowica 1000 tynfów a ponieważ po pożarze nie było w stanie zwrócić pomienionéj sumy, więc puściło w dzierżawę grunta swe Zaskawiem nazwane wraz z domami i poddanymi tam mieszkającymi aż do chwili pokrycia powyższéj sumy.

W kodeksie (Nr. 20.) spotykamy się znowu z wzmianką o szkole Pod r. 1738 umieszczona jest uchwała urzędu radzieckiego i całéj gminy zaczynająca się od słów: Consensus fundi pro construenda schola et census vindicandi pro ejusdem scholae directore super villa dicta Zawadki (tu się uchwała urywa, brak bowiem następnéj kartki).

Na karcie tytułowéj kodeksu (Nr. 23.) czytamy również: Prothocollon actorum consularium etc. per me Valentinum Bielecki, notarium juratum Vadovicensem et directorem scholae anno 1754.

W kodeksie (Nr. 24.) znachodzimy pod r. 1757 akt wyboru urzędu radzieckiego w obecności delegata starosty zatorskiego Szymona Wali-

górskiego. Daléj pod r. 1759 akt rewizyi granic miejskich i sprostowania tychże.

Że istnienie szkoły mimo niejednéj wzmianki było chwiejne, dowodzi tego akt z datą r. 1759, sabbatho ante Dominicam post Pentecostes, znajdujący się w tym kodeksie. Urząd bowiem radziecki widząc, że nauka w szkole przez kilka tygodni się nie odbywa, porucza naukę i nadal Sebastyanowi Bieleckiemu, który już w roku 1754 nazwany jest dyrektorem szkoły. Zapewne objęcie nastąpiło na innych warunkach materyalnych, bo czytamy, że miasto zezwala na zapłatę 20 złp. prócz umowy osobnéj z rodzicami co do kwartalnéj zapłaty. Niedługo jednak przebywać musiał Sebastyan Bielecki na téj posadzie, bo widzimy z aktu umieszczonego w kodeksie (Nr. 25), że już w r. 1761 Wojciech Piwowoński był dyrektorem szkoły wadowickiéj.

Rok 1772, rok pierwszego rozbioru Polski stanowi i dla naszego miasteczka zdarzenie niezmiernéj wagi. Daremnie jednak szukalibyśmy jakichkolwiek zapisków o zajęciu miasteczka przez władze austryackie. Nigdzie w aktach śladów nie pozostało. I gdyby nie napis przy aktach urzędowych zamiast S. R. M. (sacrae regiae majestatis) S. C. R. M. (sacrae cesareae regiae majestatis), nie moglibyśmy poznać tak doniosłéj zmiany. Jedyną wskazówką zaszłéj zmiany jest brak zupełny urzędowych aktów z r. 1773. Widać, że życie miasteczka funkcyonować przestało, nim powróciło do zwykłego trybu. Dopiero na str. 143 kodeksu (Nr. 27.) pod r. 1774 spotykamy pierwszy akt po zaborze Galicyi. Jest to rewizya kościoła i dzwonnicy przedsięwzięta przez urząd miejski.

W kodeksie (Nr. 28.) pod r. 1764 spotykamy znowu akt rewizyi pieczywa w mieście, przedsięwzięta wskutek skarg na małą wagę w stosunku do niskich cen zboża. Są tu wymienieni piekarze imiennie, jakotéż podana waga chleba przez nich wypiekanego. Z porównania z dzisiejszym stanem okazuje się, o ile cech piekarzy (21.) był liczniejszy aniżeli dzisiaj. Po dokonanéj rewizyi ustanawia urząd radziecki wagę i cenę chleba:

chleba rżanego $3^3/_4$ funta za . . . . gr. 6
chleba pszenicznego $2^1/_4$ funta . . . . gr. 6

Nieco daléj w tym kodeksie wpisaną jest w akta miejskie tabela cen artykułów żywności i wyrobów rzemieślniczych oznaczonych przez podwojewodziego w r. 1764 dla Wadowic, a więc o 100 lat późniejsza niż poprzednio podana.

Oznaczona cena według tabeli brzmi:

Chleba rżanego funtów 4 . . . . gr. 6
Chleba białego funtów 2 . . . . gr. 6

1 funt mięsa wołowego	gr.	5
1 funt mięsa z krowy	gr.	3
1 ćwiartka cielęciny	gr.	16
1 ćwiartka baraniny	gr.	18
1 garniec piwa	gr.	5
1 kwaterka wódki prostéj	gr.	4

Konfederacya barska objęła płomieniem swoim głównie podgórze karpackie. Nasze miasteczko leżące blisko głównych ognisk konfederacyi jak Kraków, Lanckorona, Biała, musiało więcéj jak inne cierpieć od wojny. Szczegółów jednak walk konfederatów, przemarszu oddziałów wojsk lub innych zajmujących opisów nie ma i śladu w aktach miejskich; to też z nich nic bliższego dowiedzieć się nie możemy. Natomiast spotykamy w aktach szczegóły wprawdzie nieliczne, ale dozwalające nam poniekąd ocenić ruinę materyalną, na jaką konfederacya barska miasta bliższe teatru wojennego narażała. Kodeks (Nr. 29.) zapełniony jest przeważnie sprawami odnoszącymi się do konfederacyi. Ilością swą zajmują najwięcéj miejsca odpisy uniwersałów generalicyi konfederacyi z czasów pobytu tejże w Muszynie i Białéj, lub uniwersałów marszałka konfederacyi województwa krakowskiego i księstw Oświęcima i Zatora.

Ubogie téż nasze miasteczko nie może nastarczyć wszystkim żądaniom wyrażonym w uniwersałach. Bo prócz swych zwykłych ciężarów dla skarbu państwa musi składać sumy, częstokroć znaczne, naznaczone przez generalicyą konfederacyi, dostarczać podwód, siana lub żywności. Do tego przyłączały się i rekwizycye wojskowe nieodłączne przy każdéj wojnie, a zwłaszcza partyzanckiéj. To téż pełno skarg i żalów na zubożenie miasteczka czytamy w sprawozdaniach z posiedzeń urzędu radzieckiego lub obrad całéj gminy. Że skargi i żale te nie były przesadzone, widzimy to choćby tylko ze spisu strat poniesionych wskutek rekwizycyi przez poszczególnych mieszczan, umieszczonego pod datą 3 grudnia 1769.

Po raz pierwszy też spotykamy w tym kodeksie, co nigdy przedtem nie było, przy akcie urzędowym z 19 lipca 1771 r. podpis burmistrza w téj formie: „Marcin Wciślicki, burmistrz wadowski, nieumiejący pisać, kładę trzy krzyże. † † †.“

Kodeksy (Nr. 31. i 32.) zawierają oprócz zwykłéj treści ksiąg urzędu radzieckiego także i kontrakty dzierżaw między miastem i stronami, notatki o cenach zboża na targach w latach 1784—1789. Wyjmujemy niektóre ceny:

Dnia 30. czerwca 1784 r. kosztował korzec wielki lwowski:

pszenicy	złp.	11	gr. 18
żyta	złp.	10	gr. —
jęczmienia	złp.	7	gr. 18
owsa	złp.	5	gr. 12

Dnia 20. czerwca 1785 sprzedawano:

korzec pszenicy	złp.	14	gr. —
korzec żyta	złp.	12	gr. —
korzec jęczmienia	złp.	9	gr. —
korzec owsa	złp.	6	gr. 12

Dnia 20. grudnia 1785:

korzec pszenicy	złp.	20	gr. —
korzec żyta	złp.	17	gr. —
korzec jęczmienia	złp.	11	gr. —
korzec owsa	złp.	6	gr. 12

Miasteczko nasze nie musiało zbyt ładnie, nawet w swym środku wyglądać, bo dopiero teraz spotykamy się z zarządzeniami względem porządku i bezpieczeństwa. I tak mamy dtto 15 czerwca 1785 w kodeksie (Nr. 32.) uchwałę całéj gminy zasypania rowu na rynku i wyrównania rynku. Każdy mający morg gruntu miał dać wóz parokonny, mający mniéj niż morg gruntu, pieszych z łopatami. Również zorganizowano jakby straż ogniową a to przeznaczając cechy do obsługi:

cech szewski do osęków,
„ kuśnierski do podawania wody,
„ tkacki do sikawek,
„ krawiecki }
„ sukienniczki } do noszenia wody,
„ garncarski }
„ bednarski do siekier.

Inni nie należący do cechów mieszczanie mieli zająć się burzeniem i pilnowaniem wynoszonych rzeczy.

Mamy z datą 16. stycznia 1788 r. wpisany do ksiąg miejskich dokładny inwentarz majątku jednego z najzamożniejszych mieszczan, długoletniego rajcy, Wincentego Paszkowskiego. Już po raz trzeci zwracamy uwagę na taki inwentarz, z rozmaitych czasów pochodzący, bo dają one nam możność ocenienia mieszkańców pod względem zamożności, potrzeb duchowych, zwłaszcza, że brak nam innych ku temu wskazówek.

Otóż cały majątek Wincentego Paszkowskiego wynosił w stanie

czynnym	złp.	3300	gr.	15
biernym	złp.	433	gr.	8
	złp.	2867	gr.	7

W sumie téj znajduje się już i dom drewniany w rynku oceniony na 1500 złp. W spisie pozostałych przedmiotów znajduje się biblioteka składająca się z 9 książek. Są to:

1) Książka łacińska pod tytułem: Officium robocianum.
2) Zbiór sądowy.
3) Nauka o spowiedzi.
4) Traktat rabina Samuela.
5) Arytmetyka.
6) Źródło łask.
7) Autentyczna relacya o Annie z Przyrowa.
8) Actus virtutum.
9) Nemesis Carolina.

Takich inwentarzy w tym kodeksie jest więcéj; wybraliśmy powyższy jako najbardziéj charakterystyczny.

W tym samym kodeksie (Nr. 32.) z datą 6 maja 1789 roku mamy ważną uchwałę gminy względem uposażenia szkoły, któréj istnienie ciągłym przerwom ulegało. Przytaczamy tę ze wszech miar ciekawą uchwałę w dosłownem brzmieniu tak, jak ona w aktach się znajduje: „Asekuracya mocą któréj całość pospólstwa miasta Wadowic w zupełnem zgromadzeniu, mając sobie przeczytane przez magistrat tutejszy wszelkie najwyższe patenta i zaszłe rozkazy na fundowanie szkoły, utrzymywanie nauczyciela i uczenie dzieci według teraźniejszéj metody dążące, przy zadaném zapytaniu, ktoby na utrzymanie nauczyciela, potrzeby, szkoły, jakowe quantum rocznie kontrybuował, w przeświadczeniu, że oprócz owéj szczupłéj ze wsi Zawadki prowizyi 12 fl. reńs. 30 kr. od sumy kapitalnéj 250 fl. reńs., tudzież z kasy miejskiéj 9 fl. reńs. in summa 21 fl. reńs. 30 kr. żaden inny fundusz pewny na nauczyciela dzieci nie znajduje się, obowiązujemy się przeto nie przymuszeni, lecz dobrowolną chęcią ile do tak zbawiennego i pożytecznego dzieła, iż każdy z nas w szczególności rocznie z numeru domu jednego $22^1/_2$ kr. kontrybuować będzie. A że w mieście Wadowicach domów 212 znajduje się, z takowych sumę rocznie 79 fl. reńs. 30 kr. na utrzymanie nauczyciela szkoły, salwuje sobie takowe quantum na dom jeden przypadające, proporcyalnie na 3 klasy podzielone, wypłacać dekla-

rujemy się, a to nie inaczéj, jak gdybyśmy pomienione quantum na dobrach naszych zabezpieczyli."

N. Malczewski burmistrz m. p.
K. Kwaśniewski radny, jako nie umiejący pisać kładzie † † †
J. Gustkiewicz radny † † †
K. Wątrobski radny † † †
J. Wojaszkiewicz radny m. p.
Jacenty Janicki m. p.
Błażéj Gąsiorek m. p.
Jakób Kraszowski jako plenipotent imieniem całego pospólstwa.
Marcin Wciślicki, cechmistrz krawiecki † † †
Antoni Barański, cechmistrz garncarski † † †
Jan Zembaciński, cechmistrz szewski † † †
Antoni Malczewski m. p.
Antoni Żegliński, † † †
Jakób Gładyszowski, † † †
Sebastyan Płaczkowski m. p.

Przechodzimy teraz z kolei do kodeksu (Nr. 33). Kodeks ten obejmujący 27 kartek (nieliczbowanych) zawiera dokumenta odnoszące się do erekcyi i dotacyi ołtarza św. Anny w kościele farnym w Wadowicach. W r. 1546 Jan Służbiczka, mieszczanin wadowicki, zapisał 200 złp. i ogród celem fundacyi ołtarza św. Anny. Do téj sumy przyszły i inne tak, że przy kościele farnym był osobny ksiądz altarysta. Jest tu również akt rewizyi kościoła farnego, kaplicy św. Krzyża i szpitala, tuż koło kościoła położonego, z datą 22. października 1738.

Bardzo ważne a może najważniejsze z całego archiwum miejskiego są kodeksy oznaczone Nr. 34 i 35. Są to księgi dochodów i wydatków miejskich, pozwalając nam wglądnąć w całe gospodarstwo finansowe miasta.

Księgę Nr. 34. możemy uważać jako dalszy ciąg rachunków z lat 1637—1641 umieszczonych w kodeksie Nr. 10. Obejmują one bowiem rachunki z następnych lat 1643—1677. Ponieważ jednak poprzednie rachunki kończą się na dniu 5. marca 1641 r., a te rozpoczynają się dopiero od 16. grudnia 1643 r., więc przerwę tę wypełnia notatka umieszczona na wstępie tego kodeksu Nr. 34: „Rajcy wadowscy urzędujący w tym czasie czynią w obecności delegowanego podstarościego zatorskiego sumaryczny rachunek i stwierdzają prawdziwość przysięgą."

Mamy tedy szczegółowy wykaz dochodów i wydatków miasta z całego szeregu lat spisany przy składaniu rachunków przez każdego ustępującego burmistrza. Są wymienione kwoty, jakie miasto otrzymało

targowego, jarmarcznego, opłat od rzeźników za najem jatek, od sukienników, piekarzy, zwykłe opłaty każdego domu, nadzwyczajne pobory uchwałami sejmowémi naznaczone. Jako przykład dochodów i wydatków miasta przytaczamy:

Rachunek Adama Wojaszka, burmistrza, wykazuje za czas od 20-go sierpnia 1644 do 24. listopada 1644 dochodu 355 złp. 26 gr., rozchodu 324 złp. 24 gr.

W 10 lat późniéj 1654 posiada miasto za burmistrza Wawrzyńca Braniowica za czas od 10. stycznia 1654 do 16. maja 1654 dochodu 668 złp. 16 gr., rozchodu 679 złp. 11 gr.

W 10 lat późniéj roku 1664 okazuje rachunek burmistrza Jana Białożytowica za czas od 3. stycznia 1664 do 21. kwietnia 1664 dochodu 131 złp. 14 gr., rozchodu 132 złp. 20 gr.

Znowu 10 lat późniéj okazuje rachunek burmistrza Wawrzyńca Wojaszkowica za czas od 11 grudnia 1673 r. do 18 marca 1674 dochodu 2780 złp. 15 gr., rozchodu 2753 złp. 16 gr.

W r. 1677, dnia 26. czerwca urywają się rachunki miejskie. Czy były i w następnych latach tak systematycznie prowadzone, nie umiemy powiedzieć, bo w księgach nie znachodzimy żadnych śladów. Dopiero najbliższą księgę rachunkową stanowi kodeks oznaczony w inwentarzu Nr. 35, zawierający wykaz dochodów i wydatków miasta w latach 1725—1742. Pytanie zachodzi, jak sobie mamy tłómaczyć przerwę kilkudziesięciu lat w rachunkach miejskich. Czy wynikła ta przerwa z niedbałości w prowadzeniu rachunków, czy też tłómaczyć nam należy stratą księgi rachunkowéj? Moglibyśmy się oświadczyć za tém drugiem, a to na podstawie zapisku znajdującego się na drugiéj karcie wymienionego kodeksu Nr. 35. Czytamy tam: „A ponieważ sławetny Szymon Wojaszkiewicz, który rezydował przed pogorzeliskiem miasta Wadowic r. 1725 aż do dnia sobotniego przed świętem N. P. Maryi r. 1726 przyznaje i twierdzi, że wszystkie percepty regestrów, przyjmów, wydatków, pogorzały a tylko kwity pozostały, które są przed całą sesyą produkowane, jednak tém tota communitas niekontentując się dla lepszego i prawdziwszego dokumentu temuż jurament naznacza.“

Możemy tedy sądzić, że wykazy dochodów i wydatków miasta ostatniego przed pogorzeliskiem burmistrza spaliły się razem z wykazami burmistrzów z lat poprzednich, bo jak widzieliśmy przedtém, zapiski następywały jedne po drugich w jednéj księdze.

Wyjmujemy z księgi téj dla ciekawości znowu kilka dat. I tak miało miasto za burmistrzowstwa Grzegorza Smolikowica za czas od 29.

czerwca 1728 do 30. sierpnia 1729 roku dochodu 4252 złp., rozchodu 4331 złp. 16 gr.

Za burmistrzowstwa Szymona Wojaszkiewicza od roku 1732—1733 dochodu 4364 złp., rozchodu 4255 złp.

Za burmistrzowstwa Jakóba Stokłosińskiego od r. 1733 do 1734 r. dochodu 5993 złp. 18 gr., rozchodu 6063 złp. 21 gr.

Na r. 1742 kończy się księga rachunków. Odtąd nie spotykamy się już więcéj z tego rodzaju księgami i śladów istnienia tychże nie znachodzimy.

Akta fundacyi ołtarza św. Anny w kościele farnym wadowickim obejmują dwa kodeksy (Nr. 36 i Nr. 39.), prócz jednéj części wyżéj wymienionego już kodeksu Nr. 33.

Kodeks Nr. 37. obejmuje znowu wyciąg z aktów tyczących się założenia konfraternii św. Różańca przy kościele farnym w Wadowicach.

Zeszyt (Nr. 38.) złożony z 6 kart zawiera odpis przywileju udzielonego cechowi rzeźniczemu przez króla Jana Kazimierza.

Zeszyt papierowy (Nr. 40), składający się z 19. kart, zawiera w oryginale rewizyą granic miejskich dokonaną przez komisarzy królewskich w roku 1633.

Nr. 41, 42 i 43, zeszyty papierowe po 6, 15 i 9 kart liczące, zawierają inwentarz budynków i gruntów miejskich „Gotowizna“ zwanych, sporządzony w r. 1734, akta odnoszące się do erekcyi prebendy przy kaplicy św. Krzyża w. Wadowicach i luźne kartki odnoszące się do przeszłości Wadowic bez większéj wartości.

Taki jest zasób rękopiśmienny archiwum miejskiego. Pytanie zachodzi, czy ilość kodeksów nigdy nie była większa?

Pod tym względem, podobnie jak przy dokumentach, mamy pewną kontrolę. W r. 1650 odbywał się, jak to wyżéj wspomnieliśmy, wybór nowego nowego urzędu radzieckiego. Po złożeniu przepisanéj przysięgi odebrał nowy burmistrz Mikołaj Prasotowicz od ustępującego 19 ksiąg miejskich, których to ksiąg odbiór przy równoczesném wymienieniu początkowego roku w aktach jest uwidoczniony.

Otóż z porównania okazuje się, że w dzisiejszém archiwum brak jest pięć ksiąg, które jeszcze przy tym odbiorze się znachodziły. Szczególnie dotkliwą jest dla nas strata najstarszéj księgi w języku czeskim*)

---

*) Język czeski, jako urzędowy, był w ogóle w użyciu w tych księstwach szląskich, które weszły w lenną zależność od korony czeskiej i razem z prawem czeskiém lub morawskiém przyjęły ich język. Stan ten trwał aż do chwili zupełnego połączenia księstw

napisanéj a rozpoczętéj już w r. 1463, kiedy nasza najwcześniejsza księga miejska zaczyna się dopiero o jedno stolecie późniéj, bo w r. 1550; brak jest daléj ksiąg z r. 1580, 1640 i 1642.

Co do ksiąg po r. 1650 spisu takiego już nie posiadamy, nie możemy téż takiego porównania zestawić. Wskazuje nam jednak jedna okoliczność, że część kodeksów zaginąć musiała. Jak już wspomnieliśmy, miasto Wadowice miało prawo magdeburgskie. Prócz urzędu radzieckiego, był jeszcze i urząd ławniczy. Otóż ksiąg urzędu ławniczego nie napotykamy w należytéj ilości. Są bowiem tylko 2 księgi urzędu ławniczego oznaczone w inwentarzu Nr. 18 i 20. Na tytule czytamy: Acta viceadvocatialia regii oppidi Wadowice etc. Treścią swą jednak niczém się nie różnią od ksiąg urzędu radzieckiego. Są tam bowiem zapisy testamentowe, kontrakty kupna i sprzedaży domów i ról, akta sporne o grunta, cesye gruntów i domów, notatki o wyborach urzędów itp. Prócz tego mamy jeszcze 2 księgi, protokoły zwierzchnich sądów wójtowskich, obejmujące apelacye w niektórych sprawach od wyroków ławdwójtowskich, ale z nader późnego czasu, bo dopiéro z lat 1760—1772 i 1768—1779. Księgi te w inwentarzu oznaczone są Nr. 26 i 30.

Na tém kończymy naszą krótką wzmiankę o archiwum miejskiém w Wadowicach. Nie zapuszczając się ani w bliższy opis miasta, ani w rozstrzyganie nasuwających się spornych kwestyj, ograniczyliśmy się li tylko na podaniu wiadomości o obecnym stanie archiwum. A staraliśmy się to pod dwojakim względem uczynić, a mianowicie: wymieniając ilość znajdujących się dokumentów i kodeksów dać wyobrażenie o bogactwie materyału rękopiśmiennego, a daléj podnosząc z kodeksów szczegóły najwięcéj na uwagę zasługujące podać wskazówkę, jakiego rodzaju wiadomości znaleśćby można. Utorowanie tedy drogi, ułatwienie poszukiwania w archiwum — to był cel niniejszéj pracy.

Oświęcima i Zatora z Polską na sejmie warszawskim r. 1564, odkąd miejsce języka czeskiego jako urzędowego zajął język polski. (Obacz Bostel Ferd: Sądownictwo ziemskie oświęcimskie i zatorskie od roku 1440—1565 w Przewodniku Naukowym i Literackim roku 1888 str. 1020.)

C. Dodatek.

1.

1496 r. 28. listopada. Janusz ks. Oświęcima i Zatora potwierdza przywiléj Kazimierza I. ks. Oświęcima w r. 1430 w Oświęcimie wydany.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam longe tractus temporum pariunt antiquitatem, antiquitas oblivionem, oblivio vero rerum perpetuam exinanitionem, necessarium igitur est, ut res digna memoriae scriptis debeat testimonio perhennari. Proinde nos Janussius, dei gratia dux Osuecimensis et Zathoriensis, ad universorum volumus devenire notitiam. Quomodo providi oppidani et incolae oppidi nostrae Wadowice nuncupati ad nostri praesentiam venientes, literamque in manibus suis habentes praeclari principis Casimiri ducis Osuecimensis et Zathoriensis, divae memoriae avi nostri clarissimi, quam vidimus per aquae cavationem omnino destructam et penitus annihilitam, cujus tenor erat in haec verba descriptus. Nos Casimirus, dei gratia dux Osuecimensis et Zathoriensis, significamus tenore praesentium, quibus expedit universis. Quomodo oppido nostro, Wadowice vulgariter nominato, quae infaustis casibus ignis pergrave subiit et damnorum jacturam inenarrabiliter est perpessa, pietatis donis volentes subvenire, ne si liberalitatis ducalis dextera sibi subtrahatur, perpetuo colapsu relinquatur et inopiae dejecta extremis dispendiis pessimetur, oppidum praedictum ejus oppidanos et incolas universos, quorum bona hujusmodi incendio sunt consumpta, ab omnibus laboribus quibuscunque nominibus nuncupantur, eximimus, absolvimus et liberamus perpetue et in aevum. Censuumque nostrorum sex annorum habebunt libertatem a data praesentis literae, elapsa autem summa sex annorum, de quolibet manso agrorum solvent nobis dimidiam marcam latorum et grani triplicis sex mensuras, siliginis duas et tritici duas, avenae duas. Insuper praedicto oppido jus theutonicum, quod Culmense dicitur, damus, donamus, conferimus, tenore praesentium et largimur perpetuis temporibus duraturis. Removentes ibidem omnia jura polonicalia, modos et consuetudines universas, quae ipsum jus theutonicum praedictum plerumque solita sunt perturbare. Pro jure autem supremo, quando contigerit, ad civitatem capitalem Zathor nuncupatum dirigere debent, non autem alibi. Et ut dictum oppidum magis ac magis proficiat, volumus quod intra unnum milliare nulla taberna braxetur, nec panni vendantur, fabri, sutores et sartores nihil novi in suis operibus intra

dictum milliare facient, sed antiqua tantum modo reficiant, more civitatibus aliis consueto. Forum etiam habebunt in omnibus foris licitis. Habebunt etiam libertatem in silvis nostris pro aedificatione domorum. Volumus etiam, quod omnis manens in ipso oppido vel ante oppidum, pisces in Skawa flumine cum hamo ferreo vel reti parvo feria quarta et sexta pro mensa sua capiat. Hoc etiam pro nobis reservantes, quod omnia jura nostra ducalia, quaecunque ex antiquo pro nobis sunt reservata, sive de hortis, sive de domibus praedicti oppidani dare sunt astricti. Et quando nos contigerit ad praedictum oppidum condescendere pro campo venandarum ferarum, quod praedicti oppidani debent nobis juvare pedestres, aequitatusque quod vulgo dicitur powozy, debent facere prout ex antiquo sunt executi. Et ne hanc veritatis seriem invidia vel ignorantia tractu temporis valeat obumbrare, praesentem paginam conscribi praecepimus et nostri sigilli caractere fecimus insigniri. Datum Osuecimii in vigilia Sancti Martini annorum Incarnationis Christi millesimo quadringentesimo tricesimo. Praesentibus nostris fidelibus strenuo milite Nicolao de Błotnicza, capitaneo nostro Thosnensi, Schamborio de Błotnicza, marssalcone curiae nostrae, Hinczkone de Zbrosławicze, Nicolao Rudski, Joanne Borschnicz et Nicolao, plebano in Zathor, qui praesentiam habuit in commissis. Qui quidem praefati oppidani nobis humiliter supplicarunt, quatenus gratiam a progenitoribus nostris, eorum progenitoribus eisque factam, dare memoriae de potestatis nostrae plenitudine innovare et aliam literam privilegialem super dictam libertatem praedictos oppidanos attinentem gratiosius concedere dignaremur. Nos vero Dei intuitu et ipsorum supplicationibus utpote favorabiliter annuentes ac fidelitatem ipsorum considerantes, volentesque nostro dicto oppido meliorationem et oppidanos incolasque ipsius ad obsequia nostra reddere, continuo promptiores, ut etiam nostris suffulti munificentiis sub nostro felici regimine liberius respirare valeant, et creatoris nostri clementiam pro nostra nostrorumque praedecessorum et successorum salute uberius exorare, ipsis omnia jura civilia, quibus aliae civitates gaudent et potiuntur, omnesque gratias et libertates cum omni jure civili, praedictamque literam renovamus et in omnibus suis punctis, clausulis et articulis roboramus, ratificamus, confirmamus et in praesentem nostram literam inscribimus, incorporamus, in omnibus eximimus, absolvimusque et perpetuo liberamus, prout supra est descriptum. In cujus rei majus evidensque testimonium sigillum nostrum est praesentibus subappensum. Actum et datum feria secunda ante festum Sancti Andreae Apostoli, annorum incarnationis Domini nostri Jesu Christi, millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto. Praesentibus, qui aderant, nobilibus

fidelibus nostris dilectis Joanne Ugacz de Thomicze, Stanislao Slupski de Stryssow, Michaele Laskowski de Laszkowa, Stanislao de Witanowice, Joanne Thomiczki et me Petro, advocato Zathoriensi, qui praesentiam habui in commisis.

Oryginał pergaminowy dosyć dobrze zachowany; pieczęć na czerwonym wosku wyciśnięta, nieuszkodzona.

2.

Kraków, 1532 r. 19 listopada.

Zygmunt I. zabrania okolicznéj szlachcie w obrębie jednéj mili od Wadowic warzenia i sprzedawania piwa z wyjątkiem tych, którzyby posiadania takiego prawa na sądach ziemskich dowieść potrafili, daléj wykonywania wszelkich robót rzemieślniczych, jeżeliby te dla własnego użytku nie służyły.

Sigismundus, Dei gratia rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, etc. dominus et heres. Significamus tenore præsentium quibus expedit universis, harum notitiam habituris. Quia cum oppidani nostri Vadovicenses quererentur adversus nonnullos nobiles ducatus Zathoriensis subditos nostros, quia ipsi contra dispositionem privilegii ipsorum, quo cavetur, ut nullus cervisiam coquere vel illam propinare debeat in villis intra unius milliaris spatium ab eorum oppido Wadovice circum circa sitis, cervisiam in villis et tabernis suis coquerent, illamque ad propinandum suis tabernatoribus darent et venderent. Præterea sutores, sartores, lanios, fabros et alios id genus artifices in villis suis ne dum ad usum proprium, sed omnium, qui eorum uti vellent, opera foverent et artificia exercere permitterent in damnum oppidi prædicti et oppidanorum illud incolentium. Supplicantes nobis, ut literas et privilegium eorum ad executionem deduceremus, eaque in villis nobilium, contra illius tenorem admitterentur, fieri deinceps prohiberemus. Nobilibus ad id vocatis comparentibus et literas ac munimenta super villas et bona sua coram nobis exhibentibus et per ea villas et bona illis cum pleno omni jure et dominio, omnibusque utilitatibus, agris, tabernis, pratis etc. esse inscripta, docentibus allegantibusque, se et eorum antecessores in ea libertate et usu ac possessione coquendi cervisiam, illamque tabernatoribus suis ad propinandum dandi et artifices hujusmodi forendi a tempore praescripto fuisse

et esse, atque ita contra privilegium oppidanorum præscripsisse et propterea se ab eorum impetitione liberos et absolutos redderant præsentibus. Nos auditis propositis et responsis partium, literisque et munimentis partis utriusque revisis et debite expensis, de consilio consiliariorum nostrorum nobiscum adpraesens existentium, decrevimus decernimusque. Quod nobiles ipsi singuli intra spatium unius milliaris ab oppido Wadovice bona habentes, qui libertate coquendæ et propinandæ cervisiæ gaudere volunt, debent docere cum testibus juxta consuetudinem terræ et ducatus Zathoriensis in primis terminis terrestribus Zathoriensibus super possessione sua per eos præscripta coquendæ et propinandae cervisiae, quia videlicet ipsi vel eorum antecessores in usu et possessione coquendæ et propinandæ cervissiæ fuerunt et sunt adpræsens ultra præscriptionem terræ et ducatus illius. Quo quidem documento per singulos eorum cum testibus ut profertur facto, tum demum illis, qui docuerint, liberum erit coquere et propinare cervisiam in villis et tabernis suis. Illos vero, qui documentum ejus modi non fecerint, volumus per capitaneum nostrum removere et propinationem cervisiæ prohibere juxta tenorem privilegii oppidi prædicti. Artifices autem, qui nobiles in bonis suis tenere voluerint, id illis liberum esse debet pro suo usu duntaxat et non aliorum externorum sine praejudicio oppidanorum prædictorum. Mercata vero et fora in villis tam nostris, quam spiritualium et secularium subditorum nostrorum, secundum regni nostri et ducatus illius consuetudinem, omnino fieri interdicimus et prohibemus sub privatione et confiscatione rerum et mercium omnium, quæ in villis ad vendendum exponerentur, per capitaneum nostrum recipiendarum et fisco nostro regio applicandarum. Harum testimonio literarum, quibus in fidem sigillum nostrum est appensum. Actum et datum Cracoviæ feria tertia festi sanctæ Elisabeth. Anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo. Regni nostri vigesimo sexto.

Oryginał pergaminowy nader zniszczony; brak pieczęci, również jak i sznurka.

3.

Warszawa, 1581 r. 22. lutego.

Stefan Batory potwierdza przywiléj Zygmunta Augusta i nadaje prócz tego mieszkańcom Wadowic prawo wyrębu w lasach Ponikwy i Choczni, i znajdujący się na rzece Choczence młyn do wałkowania sukna t. z. folusz sukienny.

Stephanus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae etc. Transylvaniae princeps. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest universis et singulis. Exhibitas esse nobis per certos consilarios nostros nomine civium oppidi nostri Wadowice literas pargameneas, titulo et sigillo serenissimi olim Sigismundi Augusti, regis Poloniae, communitas, sanas, salvas et integras, omnique prorsus suspicione carentes, continentes in se confirmationem Sigismundi Augusti, regis Poloniae, immunitatum et aliarum rerum a duce Janusio Osuecimensi et Zathoriensi, concessionis praefatis oppidanis factae, supplicatumque est nobis, ut easdem authoritate nostra regia approbare, cofirmare et ratificare dignaremur, quarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis. Sigismundus Augustus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masovie, Samogitiae etc. dominus et heres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest universis. Exhibitas esse nobis serenissimi olim domini Sigismundi, parentis nostri, nomine oppidanorum nostrorum de Wadowice literas sigillo in cordula sericea appenso obsignatas, salvas et integras, nullaque in parte suspectas, continentes in se confirmationem literarum ducis Janusii Osuecimensis et Zathoriensis, approbantes et renovantes Casimiri ducis, literas concessionis libertatum et aliarum rerum praefatis oppidanis factae, supplicatum est nobis, ut authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est iste. In nomine Domini. Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuanie, nec non terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lancitiae, Cujaviae, Russiae, Prussiae, Pomeraniaeque etc. dominus et heres. Ad universorum, quorum interest, intereritque in futurum notitiam deducimus; quia constituti personaliter coram nobis oppidani nostri de Wadovice in terra et ducatu Zathoriensi consistenti, exhibito coram nobis privilegio confirmationis titulo et sigillo olim ducis Janusii Osuecimensis et Zathoriensis super certas ejusdem oppidi libertates intra descriptas, obsignato et originaliter a duce Casimiro concesso, humiliter petierunt illud per nos roborari, confirmari et approbari. Cujus quidem privilegii sequitur tenor. In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam longe tractus temporum pariunt antiquitatem, antiquitas oblivionem, oblivio vero rerum perpetuam exinanitionem, necessarium igitur est, ut res digna memoriæ scriptus debeat testimonio perhennari. Proinde nos Janussius, dei gratia dux Osuecimensis et Zathoriensis, ad universorum volumus devenire notitiam. Quomodo providi oppidani et incolae oppidi nostrae Wadowice nuncupati ad nostri praesen-

tiam venientes, literamque in manibus suis habentes praeclari principis Casimiri ducis Osuecimensis et Zathoriensis, divae memoriae avi nostri clarissimi, quam vidimus per aque cavationem omnino destructam et penitus annihilitam, cujus tenor erat in haec verba descriptus. Nos Casimirus, dei gratia dux Osuecimensis et Zathoriensis, significamus tenore praesentium, quibus expedit universis. Quomodo oppido nostro, Wadowice vulgariter nominato, quae infaustis casibus ignis pergrave subiit et damnorum jacturam inenarrabiliter est perpessa, pietatis donis volentes subvenire, ne si liberalitatis ducalis dextera sibi subtrahatur, perpetuo colapsu relinquatur et inopiae dejecta extremis dispendiis pessimetur, oppidum praedictum ejus oppidanos et incolas universos, quorum bona hujusmodi incendio sunt consumpta, ab omnibus laboribus quibuscunque nominibus nuncupantur, eximimus, absolvimus et liberamus perpetue et in aevum. Censuumque nostrorum sex annorum habebunt libertatem a data praesentis literae, elapsa autem summa sex annorum, de quolibet manso agrorum solvent nobis dimidiam marcam latorum et grani triplicis sex mensuras, siliginis duas et tritici duas, avenae duas. Insuper praedicto oppido jus theutonicum, quod Culmense. dicitur, damus, donamus, conferimus, tenore praesentium et largimur perpetuis temporibus duraturis. Removentes ibidem omnia jura polonicalia, modos et consuetudines universas, quæ ipsum jus theutonicum praedictum plerumque solita sunt perturbare. Pro jure autem supremo, quando contigerit, ad civitatem capitalem Zathor nuncupatum dirigere debent, non autem alibi. Et ut dictum oppidum magis ac magis proficiat, volumus quod intra unnum milliare nulla taberna braxetur, nec panni vendantur, fabri, sutores et sartores nihil novi in suis operibus intra dictum milliare facient, sed antiqua tantum modo reficiant, more civitatibus aliis consueto. Forum etiam habebunt in omnibus foris licitis. Habebunt etiam libertatem in silvis nostris pro aedificatione domorum. Volumus etiam, quod omnis manent in ipso oppido vel ante oppidum, pisces in Skawa flumine cum hamo ferreo vel reti parvo feria quarta et sexta pro mensa sua capiat. Hoc etiam pro nobis reservantes, quod omnia jura nostra ducalia, quaecunque ex antiquo pro nobis sunt reservata sive de hortis, sive de domibus praedicti oppidani dare sunt astricti. Et quando nos contigerit ad praedictum oppidum condescendere pro campo venandarum ferarum, quod praedicti oppidani debent nobis juvare pedestres, aequitatusque, quod vulgo dicitur powozy, debent facere prout ex antiquo sunt executi. Et ne hanc veritatis seriem invidia vel ignorantia tractu temporis valeat obumbrare, praesentem paginam conscribi praecepimus et nostri sigilli caractere fecimus insigniri. Datum Osuecimii in vigilia

Sancti Martini annorum Incarnationis Christi millesimo quadringentesimo tricesimo. Praesentibus nostris fidelibus strenuo milite Nicolao de Błotnicza, capitaneo nostro Thosnensi, Schamborio de Błotnicza, marssalcone curiae nostrae, Hinczkone de Zbrosławicze, Nicolao Rudski, Joanne Borschnicz et Nicolao, plebano in Zathor, qui praesentiam habuit in commissis. Qui quidem praefati oppidani nobis humiliter supplicarunt, quatenus gratiam a progenitoribus nostris, eorum progenitoribus eisque factam, dare memoriae de potestatis nostrae plenitudine innovare et eliam literam privilegialem super dictam libertatem praedictos oppidanos attinentem gratiosius concedere dignaremur. Nos vero Dei intuitu et ipsorum supplicationibus utpote favorabiliter annuentes ac fidelitatem ipsorum considerantes, volentesque nostro dicto oppido meliorationem et oppidanos iocolasque ipsius ad obseqia nostra reddere, continuo promptiores, ut etiam nostris suffulti munificetiis sub nostro felici regimine liberius respirare valeant et creatoris nostri clementiam pro nostra nostrorumque praedecessorum et successorum salute uberius exorare, ipsis omnia jura civilia, quibus aliae civitates gaudent et potiuntur, omnesque gratias et libertates cum omni jure civili, praedictamque literam renovamus et in omnibus suis punctis, clausulis et articulis roboramus, ratificamus, confirmamus et in praesentem nostram literam inscribimus, incorporamus, in omnibus eximimus, absolvimusque et perpetuo liberamus, prout supra est descriptum. In cujus rei majus evidensque testimonium sigillum nostrum est praesentibus subappensum. Actum et datum feria secunda ante festum Sancti Andreae Apostoli, annorum incarnationis Domini nostri Jesu Christi, milesimo quadringentesimo nonagesimo sexto. Praesentibus, qui aderant, nobilibus fidelibus nostris dilectis Joanne Ugacz de Thomicze, Stanislao Slupski de Stryssow, Michaele Laskowski de Laszkowa, Stanislao de Witanowice, Joanne Thomiczki et me Petro, advocato Zathoriensi, qui praesentiam habui in commisis. Nos itaque Sigismundus rex, supplicationibus ipsorum oppidanorum nostrorum de Vadovice tamquam justis permoti, considerantesque hoc ipsum pro conservatione et auctione ejusdem oppidi esse legitimum et rationi consonum, illud de certa scientia et speciali gratia nostra confirmandum, approbandum, innovandum et roborandum duximus, confirmamusque, approbamus, innovamus et roboramus tenore præsentium mediante. Decernentes illud ipsum privilegium in omnibus punctis, clausulis, articulis et conditionibus in toto quoque ejus tenore valere et robur debitæ et ac perpetuæ firmitatis obtinere, harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio literarum. Actum Cracoviæ feria quinta ante festum conversionis sancti Pauli proxima, anno Domini millesimo quin-

gentesimo vigesimo septimo, regni nostri anno vigesimo, præsentibus rever in Christo patribus dominis Petro Cracoviensi et regni nostri vicecancellario, Andrea Criciro, Premisliens, Laurentio Camenecens. ecclesiarum episcopis, nec non magnificis et generosis Christophoro de Schydlowiecz, palatino et capitaneo Cracov. regni nostri cancellario atque Siradien. Sochaczev. Gostin. et Novæ Civitatis et Schidloviens. capitaneo Andrea de Tenczyn, palatino Sandomirien. ac Bełzen. Chełmen. et capitaneo atque Nicolao de eadem Schydłowiec castellano Sandomirien. et eadem Osviacim. Zathorien. et Olstinens. capitaneo, aliisque testibus fide dignis. Datae per manus suprascripti magnifici Christophori de Schydłowiec palatini et capitanei Cracoviens. ac regni nostri cancellarii sincere nobis dilecti. Nos itaque Sigismundus Augustus, rex prænominatus, literas præinsertas omniaque in illis contenta authoritate nostra regia quantum de jure est, in omnibus earum punctis, clausulis, articulis et conditionibus approbandas, ratificandas et confirmandas esse duximus, quemadmodum approbamus, ratificamus et confirmamus, decernentes, eas vim et robur debitæ et perpetuæ firmitatis obtinere debere, harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est subappensum. Datum Petricoviæ in conventu generali regni, die decima septima mensi Maii. Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, regni nostri tricesimo octavo. Relatio rever. Petri Miszkowski, regni Poloniae vicecancellarii, decani Cracoviensis, Gnesnensis, Plocensis, Lancitiensis præpositi. Nos itaque Stephanus, rex prænominatus, supplicationi supradictæ benigne annuentes, præinsertas literas et omnia in eis contenta, quantum in usu earum extiterant, approbandas et confirmandas esse duximus, prout approbamus et confirmamus præsentibus literis nostris. Insuper e gratia et liberalitate nostra regia præfatis civibus de oppido nostro Wadowice damus facultatem robora et ligna pro ædificiis eorum et pro usu sui in sylvis nostris Ponikiew et Choczenka dictis excidendi, et inde libere et absque quovis impedimento in usum domesticum illorum evehendi et utendi cum scitu tamen capitanei loci illius. Deinde molendinum pannile, vulgo Folusz sukienny dictum, quod est in propriis agris præfati oppidi Wadovice penes stagnum Barankowski dictum in fluvio Choczenka constructum, eisdem oppidanis nostris cum omnibus instrumentis ad dictum molendinum, Folusz appellatum pertinentibus damus et in usum illorum præfatum molendinum cum omnibus emolumentis et utilitatibus exinde provenientibus, cum in usu ejusdem continuo extiterant, concedimus sine cujusvis contradictione. Decernentes easdem in omnibus punctis clausulis et conditionibus robur debitæ et perpetuæ firmitatis obtinere debere. In cujus rei fidem præsentibus manu

nostra subscripsimus et sigillum regni nostri subappendi jussimns. Datum Varsaviæ in conventione regni generali, die vigesima secunda mensis Februarii, anno Domini millesimo quingentesimo octoagesimo primo. Regni vero nostri anno quinto. Stephanus Rex m. p.

Oryginał pergaminowy w połowie zniszczony; pieczęć mała na czerwonym wosku wyciśnięta i na różnokolorowym sznurku zawieszona, po brzegach uszkodzona.

4.

Kraków 1592 r. (dzień nieczytelny).

Zygmunt III. potwierdza przywilej Stefana Batorego, ustanawia 4 nowe jarmarki, pozwala pobierać po 1 gr. od przybywających kupców i zezwala na wolnicę t. j. wolną sprzedaż wiktuałów ze strony okolicznych mieszkańców.

Sigismundus Tertius, Dei gratia rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæ nec non regni Succiæ proximus heres et rex. Significamus quorum interest universis. Exhibitas nobis fuisse literas inscriptas oppidi nostri Wadowice, ad præfecturam nostram Zathoriensem pertinentis, integras et incorruptas suplicatumque nobis, ut easdem authoritate nostra regia approbare et confirmare dignaremur. Earum vero literarum tenor de verbo ad verbum sequitur estque talis. Stephanus etc. (*następuje dosłowny odpis przywileju Stefana Batorego z dnia 22 lutego 1581 r. umieszczonego u nas w dodatku pod l. 3)* kończy: Nos itaque supplicationi præfatæ benigne annuentes, literas subscriptas earumque contenta, authoritate nostra regia approbandas et confirmandas esse duximus, approbamusque et confirmamus literis hisce nostris, quantum de jure earum usus obtinetur. Præterea ad intercessionem quorundam consiliariorum nostrorum, tum etiam oppidi ejusdem incrementis consulere volentes, nundinas seu fora annua in eodem oppido instituimus, unum pro festo Pentecostes, alterum pro prima Dominica post festum S. Laurentii, tertium ad diem omnium sanctorum, ultimum pro Dominica prima post festum Purificationis, ita tamen, quantum id sine præjudicio aliorum vicinorum oppidorum fieri possit. In quibus nundinis liberum erit, quibusvis mercatoribus et hominibus, tam nostris quam externis, mercaturam, quam libet licitam et honestam, legibusque permissam exercere, exceptis

iis, quos jura publica ad eam non admittunt. Porro magistratus oppidi foralium nomine a singulis mercatoribus more aliorum oppidorum unum grossum recipient, et in usum publicum convertent. Concedimus illis etiam libertatem, quæ vulgo wolnica vocantur, ut homines ex vicinis locis a festo S. Joannis Baptistæ ad nundinas post festum Purificationis res ad victualium pertinentes in hoc idem oppidum conducere et vendere possint. In cujus rei fidem præsentes manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri jussimus. Datum Cracoviæ, (dzień nieczytelny) MDXCII., regni vero nostri anno quinto Sigismundus rex m. p.

Oryginał pergaminowy mocno zniszczony; pismo zżółkłe z trudnością tylko czytelne; pieczęć mała na czerwonym wosku wyciśnięta i na różnokolorowym jedwabnym sznurku zawieszona, zachowana dobrze.

II.

Część urzędowa.

A. Skład grona nauczycieli

przy końcu roku szkolnego 1889.

1. Seweryn Arzt, dyrektor uczył języka niemieckiego w V. i VI. klasie, — razem 8 godzin tygodniowo.
2. Wincenty Bobrzyński, profesor (od dnia 17 września 1888 do końca roku szkolnego na urlopie).
3. Jan Pawlica, profesor, członek rady miejskiéj, uczył języka łacińskiego w II. i VII., greckiego w VIII. klasie — razem 18 godzin tyg.
4. Julian Lizak, profesor, uczył języka niemieckiego w II. i VIII. matematyki w IV., propedeutyki filozoficznéj w VII. i VIII. klasie, razem 16 godzin tyg.
5. Walenty Myjkowski, profesor, zawiadowca gabinetu fizykalnego uczył matematyki w V. VI. VII. VIII., fizyki w VII. i VIII. kl. — razem 18 godzin tygodniowo.
6. Tomasz Dziama, profesor, uczył języka łacińskiego w V. i VIII., greckiego w IV. i VII. klasie — razem 19 godzin tygodniowo.
7. Michał Frąckiewicz, profesor, zawiadowca biblioteki nauczycielskiéj, uczył języka polskiego w V. VI. VII. VIII., greckiego w V. kl. — razem 17 godzin tyg.
8. Leon Guńkiewicz, profesor, zawiadowca gabinetu historyi naturalnéj, uczył historyi naturalnéj, w I. II. V. VI., fizyki w III. i IV., matematyki w I. i III. kl. — razem godzin 19 tyg.
9. Ludwik Tota, profesor, uczył języka łacińskiego w IV. i VI., greckiego w VI. kl. — razem 17 godzin tyg.

10. Teofil Krasnosielski, profesor, przydzielony do c. k. gimnazyum św. Anny w Krakowie.
11. Fryderyk Lachner, nauczyciel, (od 9 lutego 1889 na urlopie).
12. Waleryan Heck, nauczyciel, uczył geografii i historyi w II. III. VI. VIII. kl., języka polskiego w II. i III. — razem 20 godzin tyg. Także historyi kraju rodzinnego w III. i VI. klasie przez 2. godziny tygodniowo.
13. Ksiądz Jan Krupiński, nauczyciel, katecheta i exhortator, uczył religii we wszystkich klasach — razem 16 godzin tyg.
14. Bronisław Mrawinczyc, nauczyciel, uczył języka niemieckiego w IV. i VII. kl., geografii i historyi w I. IV. i V. — razem 18 godz. tyg.; także historyi kraju rodzinnego w IV. kl. 1 godz. tyg.
15. Józef Kurowski, egzaminowany zastępca nauczyciela, zawiadowca biblioteki dla młodzieży, uczył języka polskiego w I. i IV., niemieckiego w I. i III., geografii i historyi w VII. kl. — razem 19 godzin tyg.; nadto historyi kraju rodz. w VII. kl. przez 1 godz. tyg.
16. Anatol Łucyk, zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego w I. i III., greckiego w III. kl. — razem 19 godz. tyg. Oprócz tego kaligrafii jako przedmiotu nadobowiązkowego 2 godziny tygodniowo i śpiewu 4 godz. tyg.
17. Hugo Skopal, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył rysunków w I. (a i b), II. III. i IV., matematyki w II. kl. — razem 21. godz. tyg. Oprócz tego rysunków jako przedmiotu nadobowiązkowego przez 4 godz. tygodniowo.

B. Rozkład nauk.

I. Klasa.

Gospodarz: Józef Kurowski.

Religia. 2 godz. tyg. katechizm katolicki.

Język łaciński. 8 godz. tyg. Nauka prawidłowa imion i czasowników, ważniejsze przyimki i spójniki, tudzież najważniejsze prawidła ze składni; ćwiczenia w tłómaczeniu z języka łacińskiego na polski i odwrotnie. Od listopada począwszy co tydzień 1 zadanie szkolne i 1 ćwiczenie domowe.

Język polski. 3 godz. tyg. Nauka o zdaniu pojedynczém i częściach tegoż w połączeniu z interpunkcyą o formach imion; z głosowni najważniejsze zasady wyłożone przy odmianie imion; czytanie z Wypisów, opowiadanie i deklamacya. Co miesiąc wypracowanie domowe i szkolne i 1 dyktat.

Język niemiecki. 6 godz. tyg. Odmiana imion i czasowników słabych w połączeniu z najpotrzebniejszemi prawidłami składni, szyku i rządu; czytanie i tłómaczenie z języka niemieckiego na polski i odwrotnie. Co miesiąc 2 zadania szkolne, 1 domowe, 1 dyktat.

Geografia. 3 godz. tyg. Pojęcia wstępne z geografii matematycznéj i fizycznéj, oro- i hidrografii, główne pojęcia z geografii politycznéj. Rysowanie map na tablicy i zeszytach.

Matematyka. 3 godz. tyg. Naprzemian arytmetyka i geometrya. Z arytmetyki system dziesiętny, 4 działania liczbami całkowitemi i dziesiętnemi, mianowanemi i niemianowanemi, metryczne miary i wagi, sposoby skracań rachunkowych, podzielność liczb i działania ułamkami zwykłymi. Z geometryi nauka o liniach, kole, kątach, trójkątach (aż do przystawania). Co miesiąc zadanie szkolne, na każdą lekcyę zadanie domowe.

Historya naturalna. 2 godz. tyg. W I. półroczu zwiérzęta kręgowe ssące; w II. półroczu zwiérzęta bezkręgowe.

Rysunki wolnoręczne. 4 godz. tyg. Rysowanie prostokreślnych utworów geometrycznych z wolnéj ręki, mianowicie linij prostych kątów, trójkątów, czworokątów i wielokątów na podstawie rysunku nauczyciela na tablicy. Prócz tego teorytyczne objaśnienie kształtów i bryłowatości ciał przy pomocy okazów i modelów. Początki ornamentu płaskie. Ćwiczenia uczniów z pamięci.

II. Klasa.

Gospodarz: Waleryan Heck.

Religia: 2 godz. tyg. Historya biblijna starego testamentu.

Język łaciński. 8 godz. tyg. Powtarzanie odmian prawidłowych nauka o formach nieprawidłowych, przysłówki, przyimki, spójniki; główne prawidła ze składni, acc. c. inf., abl. absol.; tłómaczenie zdań łacińskich na język polski i odwrotnie. Co miesiąc 3 zadania szkolne i 1 domowe.

Język polski. 3 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach, mianowicie nauka o słowie z uwzględnieniem głosowni. Nauka o zdaniu złożoném w głównych zarysach w połączeniu z interpunkcyą; składnia zgody. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie i deklamacya. Zadanie piśmienne jak w klasie I.

Język niemiecki. 5 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach, następnie przysłówki, przyimki, spójniki; o szyku w zdaniu głównem i pobocznem. Tłómaczenie ustępów niemieckich, i polskich, konwersacya, deklamacya. Co miesiąc 2 zadania szkolne, 1 domowe i 1 dyktat.

Geografia i historya. 4 godz. tyg. Z geografii 2 godz. powtórzenie i uzupełnienie geografii matematycznej, geografia fizyczna i polityczna Azyi i Afryki; poziomy i pionowy układ Europy, szczegółowa geografia południowych i zachodnich państw Europy. Historya starożytna przez 2 godziny tyg.

Matematyka. 3. godz. tyg. Z arytmetyki powtórzenie działań ułamkami, skrócone mnożenie i dzielenie, stosunki, proporcye, reguła trzech, nauka o miarach, wagach i monetach; rachunek procentowy. Z geometryi przystawanie i własności trójkątów, koło, czworobok, wielobok i wymiar kątów figur prostokreślnych. Zadania piśm. jak w klasie I.

Historya naturalna. 2 godz. tyg. W I. półroczu ptaki, gady, płazy i ryby; w II. półroczu botanika.

Rysunki wolnoręczne. 4 godz. tyg. Ornament geometryczny; zasady perspektywy i rysowanie przestrzennych geometrycznych utworów z wolnej ręki według prawideł perspektywy z modeli drucianych i drewnianych.

III. Klasa.

Gospodarz: Anatol Łucyk.

Religia. 2 godz. tyg. Historya biblijna nowego testamentu.

Język łaciński. 6 godzin tyg. Z gramatyki składnia zgody i rządu, nauka o przyimkach; tłómaczenie ustępów polskich na język łaciński. Z Corneliusa Neposa czytano żywoty: Milcyadesa, Temistoklesa, Arystydesa, Cymona, Epaminondasa, Pelopidasa, Hanibala. Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tyg. domowe.

Język grecki. 5 godz. tyg. Odmiana imion i czasowników, aż do źródłosłowu perfecti; ćwiczenia z języka greckiego na polski i odwrotnie. Od 15 listopada 2 zadania co miesiąc, szkolne i domowe naprzemian.

Język polski. 3 godz. tyg. Z gramatyki nieodmienne części mowy, składnia zgody i rządu, składnia w obrębie czasownika, pisownia, nauka o zdaniu złożonem, w połączeniu z interpunkcyą. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie, deklamacya. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Z gramatyki powtórzenie partyi przerobionych w I. i II. klasie, składnia zgody i rządu, o szyku. Czytanie ustępów z Wypisów, preparacya domowa, tłómaczenie, konwersacya, deklamacya. Co miesiąc 1 zadanie domowe i 2 szkolne.

Geografia i historya. 3 godz. tyg. na przemian geografia i historya. Z geografii: szczegółowa geografia Europy środkowéj (z wyłączeniem monarchii austryacko-węgierskiéj), wschodniéj i północnéj, Ameryki i Australii. Ćwiczenia kartograficzne. Historya średniowieczna.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki: skrócone działania ułamkami przybliżonymi, główne działania liczbami algebraicznymi całymi i ułamkami, wynoszenie do 2. i 3. potęgi, wyznaczenie 2. i 3. pierwiastka i zastósowanie skróconego dzielenia do tego działania. Z geometryi: Wymiar długości i powierzchni, przemiana i podział figur, wymiar obwodu i powierzchni koła, podobieństwo figur i własności elipsy, hyperboli i paraboli. Zadanie piśmienne jak w klasie I.

Nauki przyrodnicze. 2 godz. tyg. W I. półroczu mineralogia; w II. półr. fizyka; nauka o własnościach ciał, cieple, chemia.

Rysunki. 3 godz. tyg. Ćwiczenia w rysowaniu ornamentów płaskich według rysunku nauczyciela na tablicy i wzorów kolorowych z szczególnem uwzględnieniem wzorów greckich i rzymskich; nauka o stylu ornamentów i dalsze ćwiczenia w perspektywie.

IV. Klasa.

Gospodarz: Bronisław Mrawinczyc.

Religia. 2. godz. tyg. Nauka o obrzędach kościoła katolickiego.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki syntaktyczne właściwości przymiotników i zaimków, użycie czasów i trybów; odpowiedne ćwiczenia w tłómaczeniu z języka polskiego na łaciński; prozodya o hexametrze i distychu. Lectura: Caesaris commentarii de bello gallico lib. I. III. VII.; Ovid. Metam. lib. I. 89--162, II. 1—366. Fast. I. 543—586. Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tygodnie zadanie domowe.

Język grecki. 4. godz. tyg. Dalszy ciąg odmiany prawidłowéj czasowników od źródłosłowu perfecti począwszy, odmiana czasowników na μι i nieprawidłowe odmiany; główne zasady składni; tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Co 14 dni zadanie szkolne i domowe na przemian.

Język polski. 3 godz. tyg. Dokładna nauka o zdaniu złożoném o szyku i interpunkcyi szczegółowo; o wierszowaniu; ważniejsze zasady

stylistyki. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie i deklamacya. Zadania piśmienne jak w klasie III.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Z gramatyki powtórzenie i uzupełnienie składni, mianowicie o czasach i trybach. Czytanie, tłómaczenie, konwersacya i wygłaszanie memorowanych z Wypisów ustępów. Zadania piśmienne jak w klasie III.

Geografia i historya. 4 godz. tyg. W I. półroczu historya nowożytna z szczególném uwzględnieniem monarchii austryacko-węgierskiéj w II. półroczu szczegółowa geografia monarchii austryacko-węgierskiéj.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki stosunki i proporcye składane, rachunek łańcuchowy, rachunek składanego procentu i zrównania z jedną i więcéj nieznajomymi. Z geometryi: stereometrya. Zadania piśmienne jak w klasie III.

Fizyka. 3 godz. tyg. Statyka, hydrostatyka, aerostatyka, dynamika, akustyka, magnetyzm, elektryczność, optyka,

Rysunki wolnoręczne. 3 godz. tyg. Rysowanie ornamentów plastycznych i trudniejszych wzorów ornamentalnych, rysowanie członków architektonicznych z modeli, ćwiczenia w rysowaniu z pamięci i dalszy ciąg perspektywy.

V. Klasa.

Gospodarz: Michał Frąckiewicz.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki powtórzenie i uzupełnienie składni zgody i rządu, właściwości języka łacińskiego w połączeniu z ćwiczeniami do tłómaczenia z języka polskiego na łaciński. Czytano Liviusa ks. I 1—40 i XXI 1—10. Ovidiusa Metam. I. 163—415., VI. 146—312., VIII. 611—729., X. 1—77., XI. 85--193., XII. 1—175.; Fast. II. 83—118. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne na przemian.

Język grecki. 5 godz. tyg. 1 godzina gramatyka, a 4 lektura. Z gramatyki powtórzenie nauki o formach. składnia aż do zaimka, tłómaczenie odpowiednich ustępów z języka polskiego na grecki. Lektura: W I. półroczu ustępy z Xenofonta (Cyrop. I. 5. 1. i nast. VII. 2, Anabasis I. 9. III. 1. 2.); w II. półroczu 3 godz. tyg. Homera Ilias i 1 godz. tyg. lektura Xenofonta; z Homera Iliady czytano ks. I. Co miesiąc 1 zadanie szkolne lub domowe.

Język polski. 3 godz. tyg. Historya piśmiennictwa polskiego do początku wieku 16-go. Czytanie celniejszych ustępów z staropolskich

pomników literatury w połączeniu z gramatycznymi uwagami, etymologia, a z literatury XVI. wieku do Kochanowskiego, deklamacya. Co 3 tygod. 1. zadanie piśmienne.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Czytanie ustępów z Wypisów z stósownem objaśnieniem gramatycznem, stylistycznem i estetycznem; opowiadanie, deklamacya. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne.

Geografia i historya. 3 godz. tyg. Dzieje starożytne aż do zdobycia Italii przez Rzymian z poglądem na religią, literaturę i sztukę. Odpowiedne partye z geografii starożytnéj.

Matematyka. 4 godz. tyg. Z algebry: Systematyczny wykład głównych działań liczbami algebraicznymi, system liczbowy, podzielność liczb, ułamki zwykłe i dziesiętne, stosunki, proporcye, zrównania 1 stopnia z 1 i więcéj niewiadomymi. Z geometryi: longimetrya i planimetrya. Co miesiąc 1 zadanie szkolne, częste zadania domowe.

Historya naturalna. 2. godz. tyg. W I. półroczu mineralogia systematyczna w połączeniu z geognozyą; w II. półroczu botanika z paleontologią i geografią roślin.

VI. Klasa.

Gospodarz: Ludwik Tota.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński. 6 godz. tyg. 1 godz. gramatyki, 5 godz. lektura. Z gramatyki dalszy ciąg składni o czasach i trybach do inf. włącznie; tłóm. odpowiednich ustępów polskich na język łaciński, Lektura: w I. półr Sall. Jugurtha, Cicero in Catilinam I.; w II. półroczu Verg. Aen. II. III. Georg. Laudes vitae rust. Ecl. I. Wygłaszanie celniejszych ustępów czytanych na pamięć. Zadania jak w klasie V.

Język grecki. 5 godz. tyg. Z gramatyki (1 godz.) nauka składni aż do infinit. wyłącznie. Tłómaczenie ustępów polskich na język grecki. Czytano z Xenofonta Cyr. VI. 2. 1—16, 9—25, 3. 21—37, 4, 1—12, VII. 1—45, nadto w I. półroczu z Iliady Homera księgę III. IV. a w II. półroczu Herodota ks. V. i Homera Ilias XVI. Wypracowania pismienne jak w klasie V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych ustępów z autorów złotego wieku literatury polskiéj; historyczno-literackie, gramatyczne i estetyczne uwagi nad literaturą tego okresu; deklamacya. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Czytano, objaśniano i wygłaszano ustępy z przepisanych Wypisów; konwersacya. Zadania piśm. jak w klasie V.

Geografia i historya. 4 godz. tyg. Dalszy ciąg historyi starożytnéj i historya wieków średnich z ustawiczném uwzględnieniem geografii odnośnych krajów.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z algebry o potęgach, pierwiastkach, logarytmach i zrównaniach 2. stopnia z jedną niewiadomą. Z geometryi: stereometrya i trygonometrya prostokreślna. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Historya naturalna. 2. godz. tyg. Zoologia systematyczna w połączeniu z paleontologią i geograf. rozszérzenie zwierząt.

VII. Klasa.

Gospodarz: Jan Pawlica.

Religia. 2 godz. tyg. Etyka katolicka.

Język łaciński. 5 godz. tyg. — 1 godz. gramatyka, 4 lektura. Z gramatyki ukończenie składni, właściwości języka łacińskiego w połączeniu z ćwiczeniami gramatyczno-stylistycznymi. Lektura: w I półroczu Cicero in Verrem IV., Laelius.; w II. półroczu: Vergil. Aen. VI. XII. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Język grecki. 4 godz. tyg. — 1 godz. gramatyka, 3 lektura. Z gramatyki infiinitivus, participium, właściwości zdań względnych, zdania pytajne i partykuły; tłómaczenie odpowiednich ustępów z języka polskiego na grecki. — Lektura: Demostenesa Phil. I. II. „o pokoju"; Homera Odys. ks. VI. VII. VIII. IX. Zadania piśmienne jak w kl. V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych ustępów z okresu panegiryczno-makaronicznego, Stanisławowskiego i romantycznego do Brodzińskiego i Mickiewicza włącznie w połączeniu z historyczno-literackimi i estetycznymi uwagami. — Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Czytano i objaśniano celniejsze ustępy z Wypisów Harwota. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Geografia i historya. 3 godz. tyg. Dzieje nowożytne z uwzględnieniem geografii.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z algebry: Zrównania nieoznaczone I. stopnia, zrównania kwadratowe i wykładnicze o 1. i 2. niewiadomych, postęp różnicowy i geometryczny z zastósowaniem do procentu składanego i obliczenia renty, permutacye, kombinacye i wzór Newtona z zastósowa-

niami. — Z geometryi: ćwiczenia w rozwiązywaniu zagadnień trygonometrycznych, geometrya analityczna w płaszczyźnie. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Fizyka. 3 godziny tyg. Ogólne własności ciał, chemia, statyka, dynamika, ciepło.

Logika. 2 godz. tyg. Logika formalna.

VIII. Klasa.

Gospodarz: Tomasz Dziama.

Religia. 2 godz. tyg. Historya kościelna.

Język łaciński. 5. godz. tyg. 1 godz. gramatyka i odpowiedne ćwiczenia do tłómacz. z polskiego języka na łaciński. 4 godz. lektura. Czytano z Horac. Od I. 1. 2. 12. 14. 20. 37. II. 1. 3. 7. 15. 17. 20. III. 3. 8. 29. 30. IV. 4. 5. 14. 15., Ep. 2. 7., Satyr. I. 1. 10.; z Tacyta: Germania 1—27., Annales I. (wyjątki). Zadania piśmienne jak w kl. V.

Język grecki. 5. godz. tyg. 1 godz. gramatyki, 4 godz. lektura. Z gramatyki dokończenie i uzupełnienie gramatyki z odpowiednimi ćwiczeniami. Lektura: Platona Apologia i Eutyphro, Sofoklesa Antigona. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych ustępów z autorów XIX. wieku w połączeniu z historyczno-literackimi i estetycznymi uwagami. O sztuce w ogólności, nauka poezyi. Zadanie 1. na miesiąc.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Rozbiór analityczny dramatów Schillera: Wallensteins Lager, die Piccolomini, Wallensteins Tod. Czytano też ustępy umieszczone w Wypisach z 30-letniéj wojny tegoż. Goethego: Hermann und Dorothea. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Geografia i historya. 3 godz. tyg. W I. półroczu historya monarchii austryacko-węgierskiéj; w II. półroczu statystyka monarchii austryacko-węgierskiéj; powtórzenie ważniejszych zdarzeń z historyi greckiéj i rzymskiéj.

Matematyka. 2 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie całego materyału naukowego tak co do teoryi, jak i w zastósowaniu do zagadnień szczegółowych. Wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Fizyka. 3. godz. tyg. Mechaniczna teorya ciepła, akustyka, magnetyzm, elektryczność i optyka.

Psychologia. 2 godz. tyg. Psychologia empiryczna.

C. Przedmioty nauki nadobowiązkowéj.

1. Historya kraju rodzinnego w 4 oddziałach dla uczniów kl. III. IV. VI. VII. po jednéj godzinie tygodniowo. W III. klasie uczono sposobem biograficznym od najdawniejszych zabytków historycznych do r. 1492 — w IV. klasie od r. 1492—1815. W VI. klasie uczono na podstawie chronologii systematycznego rozwoju dziejów kraju rodzinnego od początków historycznych do roku 1492 z uwzględnieniem równoczesnych stosunków państw sąsiednich; w VII. klasie tak samo od r. 1492—1815.
2. Rysunki wolnoręczne. 4 godz. tyg. Rysowanie ornamentów podług modeli gipsowych i antyków w zimowém półroczu przy oświetleniu.
3. Kaligrafia. 2 godz. tyg. Na naukę tę uczęszczali tylko uczniowie I. i II. klasy.
4. Śpiew. 4 godz. tyg. Uczniowie podzieleni byli na 2 oddziały. W I. oddz. uczono teoryi śpiéwu przez 2 godz., w II. oddz. śpiewu kościelnego przez 2 godz. tyg.

D. Wykaz książek

w roku szkolnym 1889 używanych w tutejszém gimnazyum.

Religia. W I. klasie: katechizm Schustera w tłómaczeniu ks. Zielińskiego, 3 wyd. — W II. klasie: Dzieje starego zakonu ks. T. Dąbrowskiego. — W III. klasie: Dzieje nowego zakonu ks. T. Dąbrowskiego. W IV. klasie: Liturgika ks. Jachimowskiego. W V. klasie: Dogmatyka ogólna Dra Martina, tłóm. ks. Jachimowskiego. — W VI. klasie: Nauka wiary w szczególności ks. Jachimowskiego. — W VII. klasie: Etyka katolicka ks. Dra. Soleckiego. — W VIII. klasie: Historya kościelna Robitscha w tłóm. ks. Jachimowskiego.

Język łaciński. A) Gramatyka Dra Zygmunta Samolewicza wyd. 4. — B). Ćwiczenia: w I. i II. klasie Dra Z. Samolewicza; w III. klasie Franciszka Próchnickiego; w IV. i V. kl. Jerzykowskiego część II. w VI. klasie Trzaskowskiego część I.; w VII. i VIII. klasie Próchnickiego. — C). Autorowie: w klasie III. Żywoty Corneliusa Neposa wyd.

Jerzykowskiego; w IV. klasie Caesar de bello gallico wyd. Hoffmana; w V. klasie Livius wydanie Zingerlego i Ovidius wyd. Jerzykowskiego; w VI. klasie Sallustius wyd. Linkera, Cicero wyd. Nolla, Vergilius wyd. Hoffmanna: w VII. Vergilius Hoffmanna, Cicero Klotza; w VIII. klasie Horatius wyd. Grysara i Tacitus wyd. Halma.

Język grecki. A).. Gramatyka Curtiusa opracowana p. Dra Zygmunta Samolewicza i T. Sternala, wydanie 3. Ćwiczenia Schenkla opracowane przez Samolewicza wydanie 4. we wszystkich klasach. B). Autorowie: w IV. klasie Chrestomatya z Xenofonta Schenkla w tłóm. Borzemskiego; w V. i VI. kl. Homera Iliada wyd. Hocheggera; Herodot wydanie Wilhelma; w VII. kl. Demostenes wyd. Paulego; Odys. wyd. Hocheggera; w VIII. kl. Sofokles wyd. Teubnera, Plato wyd. Jahna.

Język polski. A) Gramatyka A. Małeckiego wyd. 6. we wszystkich klasach. — B). Wypisy w I. kl. tom I. wyd. 4.; w II. kl. tom II. wyd. 5.; w III. kl. tom III. wyd. 4.; w IV. kl. tom IV. wyd. 2.; w V. i VI. kl. Dra Karola Mecherzyńskiego tom I. wyd. 2.; w VII. kl. Wypisy polskie dla użytku klas wyższych tom II. część 1.; w VIII. kl. tom II. część 2.

Język niemiecki. A) Gramatyka w I. i II. kl. Dra J. Molina wyd 2.; w III. i w IV. kl. Schobera przerob. p. Dra Germana część 2.; B). Wypisy: w I. i II. kl. Ćwiczenia Dra Molina wyd. 2.; w III. klasie Hamerskiego część 1. wyd. 2.; w IV. kl. Hamerskiego część 2.; w V. kl. Jandaureka — Hamerskiego wyd. 2.; w VI. kl. Harwota tom I. wyd. 2.; w VII. i VIII. kl. Harwota tom II.

Geografia i historya. W I. kl. geografia Benoniego i Tatomira wyd. 3.; w II. kl. geografia Baranowskiego i Dziedzickiego wyd. 3. i historya pow. Weltera przerob. p. Z. Sawczyńskiego tom I. wyd. 5.; w III. kl. geografia jak w klasie drugiéj, historya Weltera przerob. p. Sawczyńskiego tom II. wyd. 4.; w IV. kl. historya Weltera — Sawczyńskiego tom III. wyd. 4. i Dra J. Szaraniewicza — opis monarchii austr.-węg. wyd. 3.; w V. kl. historya Gindelego tłóm. p. Markiewicza tom I. wyd. 2.; w VI. kl. Gindely — Markiewicz tom II. wyd. 2.; w VII. kl. Gindely — Markiewicz tom III. wyd. 2.; w VIII. kl. Tomek — Markiewicz historya monarchii austr.-węg. i Dra Szaraniewicza Statystyka monarchii austr.-węgierskiéj, wyd. 3.; Atlas Kozenna we wszystkich klasach przy nauce geografii; Kieperta, Putzgera lub Stielera przy nauce historyi.

Matematyka. W I. klasie arytmetyka Dra Władysława Zajączkowskiego część I.; w II. kl. arytmetyka przez E. Bączalskiego; geometrya w I. i II. kl. Mocnika — Maryniaka część I.; w III. kl. arytmetyka Dra

Władysława Zajączkowskiego część II.; w IV. kl. Arytmetyka Bączalskiego i Grzybowskiego część II.; geometrya w III. i IV. kl. Mocnika — Maryniaka część II. — w całém wyższém gimnazyum Arytmetyka i Algebra Mocnika opracowana p. Bodyńskiego i geometrya Mocnika w opracowaniu Dra Staneckiego. — Logarytmy Wierzbickiego.

Historya naturalna. W I. i II. klasie Zoologia Nowickiego; w II. kl. botanika Dra Rostafińskiego, w III. kl. mineralogia Łomnickiego; — w V. kl. w I. półroczu mineralogia i geologia Łomnickiego; w II. półroczu botanika Dra Rostafińskiego; w VI. kl. Zoologia Nowickiego — dla klas wyższych.

Fizyka. W III. kl. fizyka Soleckiego; w IV. kl. fizyka Kunzeka w opracowaniu Staneckiego; — w VII. i VIII. kl. fizyka dla klas wyższych Chlebowskiego.

Propedeutyka filozofii. W VII klasie Logika Dra Kremera; w VIII. kl. Psychologia Crügera w opracowaniu Zygmunta Sawczyńskiego.

Zmiany na rok szkolny 1890.

a) Książki:

Dla klasy I. Zwięzła gramatyka języka łacińskiego dla I. i II. klasy gimnazyalnéj — ułożył Dr. Z. Samolewicz.
L. German i K. Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla klasy I.
Dla klasy III. W. Kłak: Korneliusza Neposa żywoty sławnych mężów.
Dla klasy IV. Próchnicki Fr., Ćwiczenia łacińskie na klasę IV.
Dla klasy V. Fiderer: Chrestomatya z pism Xenofonta.
Wypisy polskie na klasę V.
Dla klasy VII. Soleski: Fizyka dla wyższych klas gimnazyalnych i realn.

b) Lektura:

α) łacińska: w V. klasie: Livius XXI. i XXII. Ovidius Metam. I. 163—415, II. 1—366, VI. 146—312, VIII. 611—729. Fast. II. 475—512.
w VI. klasie: Sallust. de coniuratione Catilinæ; Cicero in Catilinam I.; Vergil. Aen. I., Georg. laudes Italiæ, Ecl. I.;
w VII. klasie: Cicero pro S. R. Amerino, Tusc. disp. I. II. III. Vergil. Aen. IV. VI. IX.;

w VIII. klasie: Horat. carm. I. 1. 2. 3. 4. 14. 15. 35. 37. II. 3. 10. 13. 14. 18. 20., III. 2. 3. 8. 25. 30., IV. 2. 7. 9. 12. 14. 15., Epod. 2. 13., Sat. I. 1. II. 2., Epist. I. 2. 16.; Tacit. Annat. I. 1—15, 72—81, II. 27—43, 53—61, 69—83, III. 1—19, IV. 1—13, 39—42, 52—54; Germania 1 - 27.

β) grecka: w V. klasie: Wyimki z pism Xenofonta. Homer. Ilias. I.; w VI. klasie: Homer. Ilias III. VI. XXIV.; Xenophon Memorabilia; Herodot VI.;
w VII. klasie: Demosth. Ol. I. II. III.; Homer. Od. V. VI. VII. VIII. IX. X.;
w VIII. klasie: Plato: Apologia, Protagoras; Sophoc. Oedip. Col.

E. Tematy do wypracowań piśmiennych.

1. w języku polskim.

w V. klasie.

1. Mój dom rodzicielski. Opis w formie listu do przyjaciela. (dom.)
2. Osnowa poematu Juliusza Słowackiego p. t. „Jan Bielecki.“ (szk.)
3. Krajobraz jesieni. (dom.)
4. Zamek Horeszków. Według Pana Tadeusza. Ks. II. (szk.)
5. Bitwa pod Kunaxą. Według Xenofonta. (dom.)
6. Bitwa pod Grunwaldem. Według Długosza. (szk.)
7. Kiedy odkryto kopalnie soli w Wieliczce i jakie mają one znaczenie dla kraju. (dom.)
8. Treść poematu K. Brodzińskiego p. t. „Wiesław.“ (szk.)
9. Opis pożaru. (dom.)
10. Jak opisuje K. Janicki przyjemności Włoch. (szk.)
11. Jak pojmuje Górnicki dworzanina i jakich cnót od niego wymaga (dom.)
12. Polowanie na niedźwiedzia. Według „Pana Tadeusza.“ Ks. IV. (szk.)
13. Wychowanie w Sparcie. Według lektury. (dom.)
14. Cyrus i Krezus. Opowiadanie z Xenofonta.(szk.)
15. Opis wycieczki botanicznéj w pierwszych dniach wiosny. (dom.)
16. Treść poematu J. Słowackiego p. t. „Ojciec Zadżumionych.“ (szk.)

w VI. klasie.

1. Rej a Kochanowski. (dom.)
2. Alexander i Antenor w „Odprawie posłów greckich“ Zestawienie charakterów. (szk.)

3. Charakterystyka Hanibala. (dom.)
4. Zjazd literatów w domu Kochanowskiego według lektury: Jan Kochanowski w Czarnolesie. Klem. z T. Hoffmanowéj. (szk.)
5. Treść poematu Klonowicza p. t. „Roxolania.“ (dom.)
6. Życie flisackie według Klonowicza. (szk.)
7. Obchód Sobótki w dawnych wiekach. (dom.)
8. Charakterystyka Grażyny. (szk.)
9. Kazania sejmowe Skargi; ich cel i znaczenie. (dom.)
10. Charakterystyka okolic górzystych. (szk.)
11. Sprawa Halszki z Ostroga przed trybunałem królewskim. Na podstawie mów Górnickiego. (dom.)
12. Wujek i Skarga. Charakterystyka porównawcza. (szk.)
13. Złoto i żelazo. Porównanie. (dom.)
14. Osnowa i układ sielanki Szymonowicza p. t. „Pomarlica“ (szk.)
15. Znaczenie papieża Grzegorza VII. w wiekach średnich. (dom.)
16. Obraz Zygmunta I. króla polskiego podług mowy pogrzebowéj. St. Orzechowskiego. (szk.)

w VII. klasie.

1. Charakterystyka człowieka gnuśnego i leniwego według czytanéj satyry, K. Opalińskiego. (dom.)
2. Udział Kozaków w wojnie Chocimskiéj według Potockiego. (szk.)
3. Porównać satyrę, Naruszewicza „Głupstwo“ ze satyrą Krasickiego. „Pochwała głupstwa.“ (dom.)
4. Zasługi Stan. Konarskiego około oświaty i literatury (szk.)
5. Rozwinąć myśl słów Andrzeja Maxymiliana Fredry: Insza jest prostota szczera, bez przesady, cnotliwa, przystojna; insza prostota, co ją głupotą zowią. Bądź prostym nie bądź prostakiem. (dom.)
6. Charakterystyka pana Podstolego Krasickiego według I. księgi. (szk.)
7. Charakterystyka Henryka VI. według komedyi Bogusławskiego. (dom.)
8. Zasługi Stan. Augusta około oświaty i literatury. (szk.)
9. Obraz życia wiejskiego na podstawie czytanéj sielanki Gawińskiego (dom.)
10. Rozbiór elegii Karpińskiego „Powrót z Warszawy na wieś. (szk.)
11. Myśl przewodnia w wierszu J. U. Niemcewicza p. t. „Elegia na cmentarzu wiejskim.“ (dom.)
12. Jak pojmuje Naruszewicz szczęśliwość w swéj odzie p. t. „Szczęśliwość.“ (szkol.)
13. Pojęcie czasu i dobre korzystanie z niego na podstawie Naruszewicza „Hymn do czasu.“ (dom.)

14. Treść pierwszéj części poematu P. Woronicza p. t. „Świątynia Sybilli.“ (szkol.)
15. Charakterystyka Karola Chodkiewicza według lektury. (dom.)
16. Treść poematu Brodzińskiego p. t. „Wiesław.“ (szk.)

w VIII. klasie.

1. Bajka i jéj znaczenie. Charakterystyka na podstawie bajek Niemcewicza. (dom.)
2. Charakterystyka sonetów Krymskich Mickiewicza pod względem treści i formy. (dom.)
3. Rozwinąć zasady epopei na tle czytanych ustępów z P. Tadeusza. (dom.)
4. Znaczenie „Alpuhara“ ballady i związek jéj z całością poematu. (szk.)
5. Charakter cześnika w komedyi Fredry „Zemsta“ (szkol.)
6. Opis stepu w powieści epicznéj Zielińskiego „Kirgiz“ (dom.)
7. Osnowa i układ poematu Zaleskiego, p. t. „Przenajśw. Rodzina.“ (szk.)
8. Mohort Wincentego Pola. Charakterystyka. (szkol.)

2. *W języku niemieckim:*

w V. klasie.

1. Die Ankunft des Aeneas in Italien, (nach Livius I. 1. szk.)
2. Schilderung des Krönungsmahles nach dem Gedichte: „Der Graf von Habsburg.“ (dom.)
3. Beschreibung unseres Schulgebäudes, (in Briefform. szk.)
4. Wie haben sich die alten Griechen die Unterwelt vorgestellt? (szk.)
5. Die elterliche Wohnung, (dom.)
6. Meine Tagesordnung, (in Briefform szk.)
7. Der Zug Kyros des Jüngeren von Thapsakos nach Kunaxa, (nach Xenophon. dom.)
8. Inhaltsangabe des Gedichtes „Arion von Schlegel.“ (szk.)
9. Die Agora in Athen. (dom.)
10. Ein Schüler berichtet an seine Eltern über seine Fortschritte im abgelaufenen Semester. (dom.)
11. Das Lied des Sängers in Schillers Gedicht „Der Graf v. Habsburg.“ (szk.)
12. Der Zug des Xerxes nach Griechenland. (dom.)
13. „Der Ring des Polykrates.“ Inhaltsangabe. (szk.)
14. Der Bau der Pflanzen. (szk.)
15. Die Entstehung des Streites zwischen Achill und Agamemnon, (nach Ilias I. dom.)

16. Der getreue Eckart. (szk.)
17. Schilderung des Ausfluges nach Lanckorona. (dom.)
18. Verwendung des Eisens und des Goldes. (szk.)

w VI. klasie.

1. Das Verhältnis Micipsas zu Jugurtha, (nach Sall. Jug. 5—11. dom.)
2. Des Königs Pyrrhus Kriegszug nach Italien. (szk.)
3. Das Sehenswürdigste in der Stadt Wadowice und ihrer nächsten Umgebung. (dom.)
4. Siegfrieds Charakter im Nibelungenliede. (szk.)
5. Das Sprichwort: „die Morgenstunde hat Gold im Munde“ ist auf Grund des gelesenen Gedichtes „Johann der muntere Seifensieder“ zu erklären. (dom.)
6. Der Inhalt des 19. Klageliedes von Kochanowski „der Traum.“ (szk.)
7. Der siebzigste Geburtstag. (dom.)
8. Gedankengang der Rede des Memmius (nach Sall. Jug. 31. szk.)
9. Inhaltsangabe des Gedichtes „Geron der Adelige.“ (szk.)
10. Welchen Umständen ist es zuzuschreiben, dass Rom aus den Kämpfen mit Carthago siegreich hervorging. (dom.)
11. Die Fabel im Kochanowski'schen Drama. „Die Abfertigung der griechischen Gesandten. (szk.)
12. Der Charakter des Marius, (nach Sallust — dom.)
13. Hüon erzählt dem Scherasmin seine Lebensgeschichte. (szk.)
14. Inhaltsangabe der Satire „Worek Judaszów“ von Klonowicz. (dom.)
15. Wie hat Sinon die Trojaner für sich gewonnen. (szk.)
16. Der Charakter Justs im Lessing'schen Lustspiele: „Minna von Barnhelm. (dom.)
17. Rudolf von Habsburg — der Begründer der Habsburgischen Hausmacht. (szkol.)
18. Tellheims Verhalten im Kriege. (szkol.)

w VII. klasie.

1. Der Winter und das menschliche Alter. Eine Vergleichung. (dom.)
2. Der Sparsame und der Geizige. Eine Vergleichung. (szk.)
3. „Nicht an die Güter hänge dein Herz,
„Die das Leben vergänglich zieren,
„Wer besitzt, der lerne verlieren,
„Wer im Glück ist, der lerne den Schmerz.“ Schiller. — Eine Erklärung. (dom.)

4. „Das Leben ist der Güter höchstes nicht,
„Der Übel grösstes aber ist die Schuld". Schiller. — Eine Erklärung. (szk.)
5. Frühling und Jugend. Eine Vergleichung. (dom.)
6. „Ans Vaterland, ans theure, schliess dich an,
„Das halte fest mit deinem ganzen Herzen". Schiller — Eine erläuternde Abhandlug. (szk.)
7. Tod und Schlaf. Eine Vergleichung. (szk.)
8. Kenntnisse sind der beste Reichthum. Eine Abhandlung. (dom.)
9. Wert der Gesundheit. Eine Abhandlung. (szk.)
10. Die Folgen des dreissigjährigen Krieges. Eine histor. Darstellung. (dom.)
11. Wallenstein. Eine kurze Biographie. (szk.)
12. Über den Nutzen der Geschichte. Eine Abhandlung. (dom.)
13. In wie fern ist der Mensch der Schöpfer seines Glückes. Eine Abhandlung. (szk.)
14. Woher kommt es, dass Freundschaften in der Jugend oft so rasch geschlossen und ebenso rasch wieder getrennt werden? Eine Abhandlung. (dom.)
15. Beschreibung des Glockengusses nach dem Gedichte „Das Lied von der Glocke" von Schiller. (szk.)
16. Das Leben in der Stadt von seiner Lichtseite aus betrachtet. Eine erläuternde Abhandlung. (dom.)
17. Warum ist die Bescheidenheit besonders der Jugend zu empfehlen? Eine beweisende Abhandlung. (szk.)

w VIII. klasie.

1. Gedankengang in Schillers Gedicht: „Das Lied von der Glocke." (dom.)
2. Wie gewonnen, so zerronen. (szkol.)
3. Über die Worte Schillers:
   „Im Fleiss kann dich die Biene meistern,
   „In der Geschicklichkeit ein Wurm dein Lehrer sein,
   „Dein Wissen theilst du mit vorgezogenen Geistern.
   „Die Kunst, o Mensch! besitzest du allein. (szkol.)
4. Einfluss des dreissigjährigen Krieges auf die Gestaltung Deutschlands. (dom.)
5. Charakter Wilhelm Tells im gleichnamigen Drama Schillers. (dom.)
6. Die Apfelschuss-Scene in Schillers „Wilhelm Tell." (szkol.)
7. Kurze Inhaltsangabe des Schiller'schen Drama „Wilhelm Tell." (szk.)

8. Über die Worte Rückerts: „Sechs Wörter nehmen mich in Anspruch jeden Tag: Ich soll, ich muss, ich kann, ich will, ich darf, ich mag. (d.)
9. Über die Worte Werners:
„Der Staub kann wohl dem Staube sich vermählen,
„Der Adler muss ein höher Ziel sich wählen.“ (dom.)
10. Gedankengang in Uhlands „Schenk von Limburg.“ (szkol.)
11. Ist es richtig, wenn Eutyphron in Platos „Eutyphron“ behauptet:
Τὸ μὲν θεοφιλὲς ὅσιον,
τὸ δὲ θεομισὲς ἀνόσιον. (dom.)
12. Erläuterung und Begründung des Grundgedankens in Uhlands „Sängers Fluch.“ (szkol.)
13. Zusammenstellung der Sage „Kaiser Max auf der Martinswand“ mit der gleichnamigen Colinschen Romanze und dem gleichnamigen Gesange aus „dem letzten Ritter“ von Anastasius Grün. (dom.)
14. Den Tieck’schen und Schlegel’schen „Arion“ zu vergleichen. (szkol.)
15. Die Bedeutung der Donau für die öster.-ungar. Monarchie. (dom.)

Tematy do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. Z języka łacińskiego: a) Przetłómaczyć na język łaciński: Węclewski liter. grecka str. 153: „Ajas.“ „Napisany . . . . bohaterze.“ (19 w.) b) przetłómaczyć na język polski: Cic. Disput. Tuscul. IV. 26. At enim aemulari . . . . amputanda sunt (26. w.)
2. Z języka greckiego: Hom. Il. XXI. 120—152. (wydanie Hocheggera).
3. Z języka polskiego: Bolesław Chrobry i Kazimierz Wielki. Charakterystyka porównawcza.
4. Z języka niemieckiego: Es ist die Entwickelung des Tribunats in Rom darzustellen.
5. Z matematyki: a)

$$\sqrt{2x - 3y} - 2\sqrt{2x + 3y} = \sqrt{10x + 9y - 8\sqrt{x^2 - \frac{9y^2}{4}} + 2x - \frac{y}{3}}$$

$$\frac{8x + y}{x + y} + 8 = \frac{140}{x + y}$$

b) ktoś wkłada 10.000 Zł. na procent składany 4%, przez ile lat może z końcem każdego roku pobierać po 1001·5 Zł. rozpoczynając brać w rok po wkładce.

c) do stożka prostego, którego obwód podstawy wynosi 1 m. a oś tworzy z bokiem $\sphericalangle$ $20^0\ 45'$, jest wpisana kula możliwie największa.

W jakim stosunku będą się mieć powierzchnie i objętości stożka do téjże kuli?

F. Zbiory naukowe.

I. Biblioteka nauczycielska.

Z końcem roku szkolnego był jéj stan następujący:

W dziale:	W r. 1889 przybyło — tomów i zeszytów	Jest ogółem — tomów i zeszytów
I. Teologii, filozofii i pedagogiki	2	151
II. Historyi i geografii	19	436
III. Filologii klasycznéj:		
a) Języka i literatury łacińskiéj	5	356
b) „ „ greckiéj	2	318
IV. Matematyki i nauk przyrodniczych:		
a) Matematyki	—	152
b) Nauk przyrodniczych	2	250
V. Języka i literatury polskiej	14	427
VI. „ „ niemieckiéj	6	248
VII. Dzieł zbiorowych i różnéj treści	3	273
Razem . . .	53	2611
Oprócz tego posiada jeszcze biblioteka:		
Atlasów i albumów	1	26
Map	4	100
Programów	176	2005
Rycin Langla do historyi	—	25

Z pism peryodycznych prenumerowano w b. r. następujące:

Zeitschrift für die oesterreichischen Gymnasiem, Przewodnik bibliograficzny, Kwartalnik historyczny, Bibliotekę warszawską, Przewodnik naukowy i literacki, Wszechświat, Mittheilungen der geographischen Gesellschaft in Wien, Oesterreichische botanische Zeitschrift (dar Wys. c. k. Ministerstwa W. i Ośw.), Verordnungsblatt für den Dienstbereich des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht (z ryczałtu).

a) W roku bieżącym zakupiono:

I. W dziale pedagogiki:
1. Schiller Herm. Handbuch der praktischen Pädagogik Leipzig 1886.

II. W dziale historyi:
1. Szujski J. Historya polska. Kraków 1889.

III. W dziale filologii klasycznéj:
1. Scheindler Dr. August. Methodik des grammatischen Unterrichtes im Griechischen, Wien 1888. Curtius — Griechische Schulgrammatik bearbeitet v. Hartel — 17. Aufl. Wien und Prag 1888.

IV. W dziale nauk przyrodniczych:
1. Dr. Gretschel und Dr. Bornemann. Jahrbuch der Erfindungen, Leipzig 1888.

V. W dziale języka i literatury polskiéj:
1. Wypisy polskie dla klas niższych T. 1. wyd. 5. — Lwów 1882. 2. Kułaczkowski Julian. Wiadomości tyczące się przemysłu i sztuki w dawnéj Polsce, Kraków 1888. 3. Pamiętnik Tow. Literackiego imienia Ad. Mickiewicza pod redakcyą Romana Pilata. 4. J. Korzeniowskiego Powieści. 6 tomów, Warszawa 1886. 5. Szujski J. Dramata tłómaczone. Powieści prozą. Literatura i krytyka. 3 tomy. Kraków 1888.

VI. W dziale dzieł różnéj treści:
1. Boże wspieraj. Hymn ludu, illustrowany. Wiedeń 1888.

b) Otrzymano w darze:

I. W dziale filologii klasycznéj:
1. Korneliusza Neposa, Żywoty sławnych mężów, wyd. W. Kłak. 2. Próchnicki J. Ćwiczenia łacińskie na kl. IV. 3. C. J. Caesaris commentarii de bellogallico, wyd. Stan. Bednarski. 4. Titi Livi ab urbe condita libri I. et XXI. ed. A. Mikenda. (dar nakładców).

II. W dziale historyi:
1. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitéj polsk. Lwów 1868—1888. 13 tomów. 2. Dr. T. Pilat. Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. Lwów 1873—1888. 18 tomów. Dary Wys. Wydz. kraj. 3. Leniek Jan Dr. Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu 300-letniéj rocznicy założenia gimnaz. św. Anny w Krakowie, dar komitetu. 4. Żebrawski T. Index nominum, personarum, locorum etc. quæ in quinquis tomis Historiæ Poloniæ J. Długosii occurrunt. Cracoviæ 1887. 5. Jana Długosza: Dzieje Polski. Przekład

K. Mecherzyńskiego. Tom V. ks. XII. Kraków 1870. 6. Joannis Długosii opera. T. I. Cracoviæ 1887. Dar JW. hr. Branickiego.

III. W dziale Języka i literatury niemieckiéj:

1. Friedrich v. Gentz. Österreichische Manifeste v. 1809 und 1813. hgb. v. Dr. E. Guglia. 2. Heinrich Kleist. Prinz Heinrich v. Homburg mit Einl. v. Dr. R. Kade. 3. Goethes Reineke Fuchs. Mit Einl. v. Dr. K. Reissenberger. 4. Friedr. Schiller. Die Räuber. Ein Schauspiel. Mit Einl. v. J. Neubauer. 5. H. J. v. Collin. Regulus. Eine Tragödie in 5 Aufz. Mit Einl. v. H. Kny. (dar nakładcy).

IV. W dziale dzieł różnéj treści:

1. Moliere J. B. Der Geizige. Übersetzt v. A. Mayer. (dar nakładcy.)

2. Biblioteka dla młodzieży:

Biblioteka obejmuje obecnie 644 dzieł, w 825 tomach.

W bieżącym roku szkolnym przybyły następujące dzieła:

Antoni Edward Odyniec: Listy z podróży, tom I. II. III. IV. Dra Ant. Rehmana: Szkice z podróży do południowéj Afryki. Mayne Reid: Przygody myśliwskie młodych osadników w Afryce południowéj. Marya Świderska: Opowiadania historyczne dla młodego wieku. Jerzy Laskarys: Pamiątki starego szlachcica. Tegoż: Przygody Jana Chryz. Paska. Sokalski: Tomek, opowiadania z czasów Władysława Łokietka. Chociszewski: Młody jeniec tatarski. Gloger Zygmunt: Podróż Niemnem. Stroynowski Stanisław: Ziemia i jéj mieszkańcy, tomów 3. Verne J.: Walka Północy z Południem, część I. i II. Dr. Albert Zipper: Césarz i Król Franciszek Józef I. Bukowiecka Zofia: Bohater Tebański. Antoni Prochaska: Szkice historyczne z XV. wieku.

Unser Kaiser 1848—1888. Paulitschke: Die Afrikanischen Neger. Bojesen — Hoffa: Kurzgefasstes Handbuch der griechischen Antiquitäten. Tegoż: Kurzgefasstes Handbuch der römischen Antiquitäten. Scipio Rudolf: Durch Wald und Praerie. Julius Schiller: Die Tataren in Schlesien. S. Berger: Oesterreichs geschichtliche Jubilaeumstage in den J. 1882 u. 1883.

3. Gabinet historyi naturalnéj posiada:

a) W dziale zoologicznym:

Okazów wypchanych	79
Rogów	4
Słojów z okazami w spirytusie	22
Zbiór owadów	1
Okaz koralowców	1
Okaz skorupiaków	1
Okazów mięczaków (skorupy)	60
Okazów z masy papiérowéj	7
„ „ „ gipsowéj	6
Atlasów	6
Tablic	11

b) W dziale botanicznym:

Okazów z masy papierowéj . . 6
Pni drzew 85
Zielnik 1
Okazów owoców i innych części roślin 11
Tablic 57
Rozmaite przybory botaniczne.

c) W dziale mineralogii:

Modeli krzyształów 78
Okazów minerałów, skał, skamielin 152
Tablic 10
Atlas 1
Skalę topliwości Kobella . . . 1
Skalę twardości.
Warstwy ziemi.
Mineralogiczne przybory.

W tym roku zakupiono: pszczołę i mrówkę w różnych stanach rozwoju, 23 preparatów mikroskopowych.

Otrzymano w darze: Skrzek żabi (w flaszeczce) od Wgo P. Gajdy, raka morskiego od Wgo P. Gunkiewicza, głowę sarny od ucznia klasy VI. Gąsienicy; wosk ziemny i sól z woskiem ziemnym od Wgo P. Krzysztoforskiego, 5. skamielin sztuk 36 od Wgo P. Kosiby i 6. Perkoz od Wgo P. Gostkowskiego.

4. Gabinet fizykalny posiada obecnie 357 przyrządów, mianowicie:

w dziale	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
przyrządów	12	23	18	26	26	22	64	83	42	41

W tym roku szkolnym zakupiono: a) z nadzwyczajnéj subwencyi udzielonéj reskr. Wys. c. k. Rady szk. kr. z dnia 7. czerwca 1888 do l. 6167 w kwocie 200 złr.: Voltmeter Hartmana, lampę żarową Bernsteina, reflektor, lunetę, relais do lampy łukowéj, fontannę; b) z dotacyi zwykłéj na r. szk. 1889: Aparat fotograficzny.

5. Do nauki rysunków

posiada zakład obecnie wzorów 1472, modeli 128, przyborów 23. W tym roku zakupiono:

F. Flinzer: Lehrbuch des Zeichenunterrichtes. Bargue et Gerome: Modeles d'aprés les maitres, 10 tablic.

6. Biblioteka książek szkolnych

dla ubogich uczniów liczy 257 dzieł w 281 tomach. — Wszystkie książki znajdowały się w ręku ubogich uczniów.

G. Kronika Zakładu.

I. Zmiany w gronie nauczycielskiém:

1. Reskryptem z dnia 8. sierpnia 1888 do l. 543 doniosło Wysokie Prezydyum c. k. Rady szkol. kraj., że J. E. P. Minister W. i Ośw. zamianował dekretem z dnia 21. lipca 1888 r. do l. 13.889 rzeczywistym nauczycielem w tutejszém c. k. gimnazyum Bronisława Mrawinczyca, zast. nauczyciela w gimnazyum św. Jacka w Krakowie. (Objął obowiązki nauczycielskie dnia 19. września 1888).

2. Reskryptem z dnia 5. września 1888 do l. 581/Prez. przeniosła Wysoka c. k. Rada szk. kr. zastępcę nauczyciela Franciszka Barańskiego w tym samym charakterze do III. gimnazyum w Krakowie. (Uwolniony od pełnienia obowiązków w tut. zakładzie dnia 19. września 1888).

3. Reskryptem z dnia 5. września 1888 do l. 12.625 doniosła Wys. c. k. Rada szk. kr., że Wysokie c. k. Ministeryum W. i Ośw. udzieliło rozp. z dnia 28. sierpnia 1888 do l. 17.373 profesorowi Wincentemu Bobrzyńskiemu urlopu do końca lutego 1889, a reskr. z dnia 15. marca 1889 do l. 4.441, że rozporządzeniem z dnia 4. marca 1889 do l. 3.489 przedłużyło ten urlop do końca roku szkolnego. (Rozpoczął urlop dnia 17. września 1888).

4. Reskryptem z dnia 28. listopada 1888 do l. 18.349 zawiadomiła Wys. c. k. Rada szk. kr., że Wys. c. k. Ministerstwo W. i Ośw. udzieliło rozporz. z dnia 21. listopada 1888 do l. 22.376 nauczycielowi tutejszego zakładu Fryderykowi Lachnerowi całorocznego urlopu w tym celu, aby mógł objąć posadę prowizorycznego kierownika szkoły garncarskiéj w Porębie. (Uwolniony od pełnienia obowiązków w tutejszym zakładzie dnia 9. lutego 1889).

5. Reskryptem z dnia 7. stycznia 1889 do l. 20.469 zamianowała Wys. c. k. Rada szk. kr. Hugona Skopala, zastępcę nauczyciela w c. k. szkole realnéj w Bielsku, zastępcą nauczyciela w tutejszém gimnazyum. (Objął obowiązki nauczycielskie dnia 10. lutego 1889).

6. Reskryptem z dnia 7. stycznia 1889 do l. 194 zatwierdziła Wys. c. k. Rada szk. kr. Teofila Krasnosielskiego, nauczyciela tutejszego zakładu, przydzielonego do c. k. gimnazyum św. Anny w Krakowie w nauczycielstwie i nadała mu tytuł c. k. profesora.

7. Reskryptem z dnia 21. stycznia 1889 do l. 23 przyznała Wysoka c. k. Rada szk. kr. profesorowi Julianowi Lizakowi trzeci dodatek pięcioletni od dnia 1. września 1888 a

8. Reskryptem z dnia 5. marca 1889 do l. 3.723 profesorowi Walentemu Myjkowskiemu trzeci dodatek pięcioletni od dnia 1. marca b. r.

II. Rok szkolny 1889 rozpoczął się dnia 3. września 1888 uroczystém nabożeństwem.

Egzamin wstępny uczniów zapisanych do klasy I. odbył się częścią z końcem zeszłego, częścią zaś z początkiem tego roku w dniach 1. i 2. września. Na 53 uczniów został 1 przy egzaminie tym reprobowany.

Zakład obchodził uroczyście Imieniny Najjaśniejszych Państwa i 40-letnią rocznicę wstąpienia na tron Jego Ces. i Król. Apostolskiéj Mości. Dnia 5. lutego 1889 odprawiono żałobne nabożeństwo za spokój duszy Najdost. Arcyksięcia i Następcy Tronu ś. p. Rudolfa; dnia 6. maja za spokój duszy Najjaśniejszéj Cesarzowéj Maryi Anny, a dnia 28. czerwca 1889 za spokój duszy Najj. Césarza Ferdynanda I.

Reskryptem z dnia 4. października 1888 do l. 14.385 zatwierdziła Wysoka c. k. Rada szk. kr. zarządzenie Dyrekcyi, aby ze względu na szczupłe rozmiary sali rysunkowéj dzielono uczniów klasy I. podczas nauki rysunków na 2 oddziały.

Do spowiedzi i komunii św. przystępowała młodzież katolicka gimnazyalna trzy razy w bieżącym roku szkolnym i odprawiła w Wielkim Tygodniu trzydniowe rekolekcye.

Pisemna część egzaminu dojrzałości odbyła się w czasie od 20—25. maja, ustna zaś pod przewodnictwem delegata Wysokiéj c. k. Rady szk. krajowéj WPana Dra Kazimierza Morawskiego, c. k. profesora uniwersytetu w Krakowie dnia 11. 12. i 13. czerwca 1889.

Pierwsze półrocze zakończono dnia 30. stycznia 1889; drugie rozpoczęto dnia 4. lutego. Rok szkolny zakończono dnia 29. czerwca uroczystém nabożeństwem i rozdaniem świadectw.

H. Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych.

Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa zaliczyła w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego lub poleciła do biblioteki następujące książki:

1. Początki arytmetyki i algebry zastósował do użytku szkół średnich Dr. Władysław Zajączkowski, część II. Lwów — reskr. z dnia 7. lipca 1888 do l. 9343;
2. Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. ułożył Fr. Próchnicki — Lwów 1888 — reskr. z dnia 1. lipca 1888 do l. 8828;
3. Zasady zoologii, napisał August Wrześniowski — Warszawa 1888 — reskr. z dnia 1. lipca 1888 do l. 6640.
4. „Unser Kaiser 1848—1888.“ Festschrift für die vaterlaendische Jugend — Wien 1888 — reskr. z dnia 11. lipca 1888 do l. 9.267.
5. L. German i K. Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla klasy I. szkół średnich. — Lwów 1888 — reskr. z d. 22. lipca 1888 do l. 9.391.
6. Cesarz i król Franciszek Józef I. Dzieje jego żywota i rządów ludowi i młodzieży opowiedział Dr. Albert Zipper — Złoczów 1888 — reskr. z dnia 22. września 1888 do l. 14.105.
7. Hymn ludowy — wydany nakładem księgarni G. Freytaga w Wiedniu — reskr. Wys. Prezydyum c. k. Rady szkolnéj kraj. z d. 13. października 1888 do l. 731.
8. Wypisy polskie dla klas niższych c. k. szkół gimnazyalnych i realnych. Tom IV. wyd. 2. — Lwów 1888 — reskr. z d. 11. listopada 1888 do l. 17.467.
9. Czterdzieści lat panowania Cesarza Franciszka Józefa I. 1848—1888, opracowanie polskie na podstawie dzieła Dra Leona Smollego — Lwów 1888 — reskr. z dnia 24 listopada 1888 do l. 18.228.
10. Zarys historyi Polski i krajów ruskich z nią połączonych przez Dra Anatolego Lewickiego wyd. 2. — Kraków 1888 — reskr. z dnia 31. grudnia 1888 do l. 19.482.
11. W. Kłaka — Korneliusza Neposa żywoty sławnych mężów — we Lwowie 1888 — reskr. z dnia 24. grudnia 1888 do l. 19.361.
12. Psychologia — napisał Dr. Teofil Ziemba — Kraków 1877 — i
13. Młodość Mickiewicza — skreślił Dr. Teofil Ziemba — Kraków 1888 — reskr. z dnia 21. stycznia 1889 do l. 20.465.

14. Dra Władysława Zajączkowskiego — początki arytmetyki do użytku szkół średnich — część I. wyd. 2. na I. i II. kl. — Lwów 1889 — reskr. z dnia 16. kwietnia 1889 do l. 6.405.
15. Wypisy polskie dla klas niższych gimnazyalnych i realnych tom III. wyd. 5. — Lwów 1889 — reskr. z d. 7. maja 1889 do l. 7.460.
16. Gramatyka języka ruskiego Dra Ogonowskiego — Lwów 1889 — reskr. z dnia 10 maja 1889 do l. 7.696.
17. Lessings Abhandlungen über die Fabel – i Schiller's Wallenstein — w Wiedniu — nakład K. Graesera — reskr. z dnia 10. maja 1889 do l. 2.543.
18. Dr. Ferdinand Kummer — Deutsche Schulgrammatik. 2. Auflage — Praga — Tempsky — reskr. z dnia 10. maja 1889 do l. 7.461.
19. Chrestomatya z pism Xenofonta — ułożył i słownikiem zaopatrzył Ed. Fiderer — Lwów 1888 — reskryptem z dnia 14. maja 1889 do l. 8.160.
20. Dr. Fr. M. Mayer: Geographie der oesterreichisch - ungarischen Monarchie — Praga — Tempsky — reskryptem z dnia 31. maja 1889 do l. 8.802.
21. Scheindler Aug.: Homeri Iliadis epitome in usum scholarum edidit... Wiedeń. Gerold 1888 reskr. z dnia 28. maja 1889 do l. 8.901.
22. L. Lampel: Deutsches Lesebuch für die I.—IV. Classe oester. Mittelschulen — i tegoż Deutsches Lesebuch für die oberen Classen oester. Gymnasien — I.—III. Theil. reskryptem z dnia 11. czerwca 1889 do l. 9.543.
23. Dra Z. Samolewicza: Zwięzła gramatyka języka łacińskiego dla I. i II. klasy — reskr. z dnia 12. czerwca 1889 do l. 9.663.
24. Edw. Hamerskiego: Wypisy niemieckie na klasę IV. wyd. 3. — reskryptem z dnia 11. czerwca 1889 do l. 9.776.
25. Reskryptem z dnia 19. września 1888 do l. 18.733 udziela Wysoka c. k. Rada szkolna kraj. wskazówek do przeprowadzania odrażania w chorobach zakaźnych.
26. Reskryptem z dnia 27. marca 1889 do l. 3.884 przesyła Wys. c. k. Rada szk. kr. plan ograniczenia nauki gramatyki łacińskiéj i rozkładu jej na klasy, wypracowany w duchu rozp. J. E. P. Ministra W. i Ośw. z dnia 1. lipca 1887 do l. 13.276.
27. Reskryptem z dnia 15. kwietnia 1889 do l. 6.402 przesyła Wysoka c. k. Rada szk. kr. „plan nauki języka polskiego w gimnazyach“ opracowany na podstawie instrukcyj ministeryalnych z r. 1884.

28. Reskryptem z dnia 24. maja 1889 do l. 8.356 zawiadamia Wysoka c. k. Rada szk. kr., że z dniem 1. września 1889 będą wprowadzone w obieg nowe marki opłat szkolnych, dotychczasowe zaś marki opłat szkolnych wyjdą z obiegu z dniem 31. sierpnia.

29. Reskryptem z dnia 7. czerwca 1889 do l. 8.106 przypomina Wysoka c. k. Rada szk. kr. rozporządzenie, na mocy którego uczniowie składać mogą egzamina wstępne od klasy II.—VIII. tylko na początku roku szkolnego.

30. Reskryptem z dnia 7. czerwca 1889 do l. 9.162 zalicza Wys. c. k. Rada szk. kr. w poczet dni uroczystych, w których młodzież szkolna od exhort i wspólnego nabożeństwa uwolniona być może, święta: Bożego Narodzenia, Wielkiéjnocy, Zielone święta, Boże Ciało i Nowy Rok.

J. Statystyka uczniów.

	W klasach								Razem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Z końcem roku 1887/8 było uczniów	48+1	43+1	A. 25+2 B. 27	39	22	21	20	17	261+4
Na początku r. 1888/9 wpisało się:	61	40	38	53	24	19	15	17	267
W ciągu roku szkolnego wstąpiło	1	—	1	1	1	3	—	—	7
Wpisano więc w ogóle	62	40	39	54	25	22	15	17	274
Pomiędzy wpisanymi było:									
a) nowych uczniów (z promocyą)	53	3	2	3	2	2	—	1	66
b) obcych repetentów	2	1	3	1	—	—	—	—	7
c) ponownie wpisanych z promocyą	1	34	30	43	23	16	14	16	177
d) „ „ repetentów	6	2	4	7	—	4	1	—	24
W ciągu roku szkolnego wystąpiło	6	1	5	4	1	1	1	2	21
Liczba uczniów przy końcu r. sz. 1888/9	56	39	34	50	24	21	14	15	253
Z tej liczby uczniów publicznych	55	39	34	50	24	20	14	15	251
„ „ „ prywatnych	1	—	—	—	—	1	—	—	2
2. Miejsce urodzenia:									
Z miasta Wadowic	3	8	3	4	8	6	1	4	37
Z powiatu Wadowickiego (nie licząc Wadowic)	20	13	14	19	4	5	4	3	82
Z powiatu Bialskiego	8	3	4	8	5	—	4	4	36
„ „ Chrzanowskiego	—	4	—	—	—	—	—	—	4
„ „ Myślenickiego	6	2	4	6	1	1	—	—	20
„ „ Nowotarskiego	1	2	—	—	—	3	—	—	6
„ „ Żywieckiego	5	1	1	3	—	4	1	1	16
Z innych powiatów Galicyi	12	6	5	10	6	2	3	3	47
Z Węgier	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Z Królestwa Polskiego	—	—	1	—	—	—	1	—	2
Z Prus	1	—	1	—	—	—	—	—	2
	56	39	34	50	24	21	14	15	253

	W klasach I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
3. Język ojczysty:									
polski	56	38	34	50	23	21	14	15	251
niemiecki	—	1	—	—	1	—	—	—	2
	56	39	34	50	24	21	14	15	253
4. Religia:									
Rzymsko-katolicka	48	36	32	50	23	20	11	14	234
Grecko-katolicka	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Wyznania ewangel.	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Wyznania mojżeszowego	8	3	1	—	1	1	2	—	16
	56	39	34	50	24	21	14	15	253
5. Wiek uczniów:									
Urodzonych w roku 1878 (11 lat)	9	—	—	—	—	—	—	—	9
„ „ 1877 (12 lat)	18	8	2	—	—	—	—	—	28
„ „ 1876 (13 lat)	10	11	4	—	—	—	—	—	25
„ „ 1875 (14 lat)	10	11	5	12	—	—	—	—	38
„ „ 1874 (15 lat)	5	5	11	10	4	—	—	—	35
„ „ 1873 (16 lat)	4	3	6	6	6	2	—	—	27
„ „ 1872 (17 lat)	—	1	3	10	10	7	3	—	34
„ „ 1871 (18 lat)	—	—	1	7	4	3	4	—	19
„ „ 1870 (19 lat)	—	—	2	2	—	2	4	2	12
„ „ 1869 (20 lat)	—	—	—	2	—	7	2	9	20
„ „ 1868 (21 lat)	—	—	—	1	—	—	—	2	3
„ „ 1867 (22 lat)	—	—	—	—	—	—	1	2	3
	56	39	34	50	24	21	14	15	253
6. Frekwencya według miejsca pobytu rodziców:									
miejscowi	13	12	9	17	13	9	3	6	82
zamiejscowi	43	27	25	33	11	12	11	9	171
7. Klasyfikacya:									
a) Z końcem roku szkolnego 1889									
otrzymało stopień celujący	5	2	3	5	3	2	3	—	23
„ pierwszy	34+1	24	22	31	12	13+1	10	15	161+2
Do egzaminu poprawcz. przeznaczono	9	7	6	9	7	5	1	—	44
stopień drugi	4	3	3	4	2	—	—	—	16
„ trzeci	3	3	—	1	—	—	—	—	7
Razem	55+1	39	34	50	24	20+1	14	15	251+2
b) Dodatkowa klasyfikacya za r. 1887/8:									
Do egzaminu poprawcz. przeznaczono	6	6	A. 2. B. 5.	6	1	4	2	—	32
„ „ uzupełniającego „	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Z tych odpowiedziało	6	6	A. — B. 5.	5	—	4	—	—	26
nieodpowiedziało	—	—	A. 2. B. —	1	1	1	2	—	7
Wynik klasyfikacyi ostat. za r. 1887/8.									
Stopień celujący otrzymało	4	3	A. 4. B. 6.	4	1	3	2	1	28
„ pierwszy „	31+1	34	A. 18+2 B. 18.	27	18	14	16	16	192+3
„ drugi „	9	6	A. 3. B. 2.	7	2	3	2	—	34
„ trzeci „	4	+1	A. — B. 1.	1	1	—	—	—	7+1
Razem	48+1	43+1	A. 25+2 B. 27.	39	22	20	20	17	261+4

	W klasach I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
8. Opłata szkolna w r. 1889:									
Opłatę szkolną złożyło w I. półroczu	57+1	13+1	12	14	5	6	5	4	116+2
„ „ „ w II. „	18+1	12	10	12	8	4+1	3	5	72+2
Uwolnionych było od całej opłaty:									
w I. półroczu	1	26	26	38	19	13	10	12	145
w II. półroczu	37	27	24	38	17	16	12	11	182
Opłata szkol. wynosiła w ogóle zł. w. a.									
w I. półroczu 1889	870	210	180	210	75	90	75	60	1770
w II. półroczu „	285	180	150	180	120	75	45	75	1110
Razem Zł.	1155	390	330	390	195	165	120	135	2880
Datki na środki naukowe przyniosły Zł.	62	40	39	54	25	22	15	17	274
Taksy wstępne	115·5	8·4	10·5	10·5	4·2	8·4	—	2·1	159.6
Taksy za duplikaty świadectw	—	—	—	—	—	—	—	—	8
9. Frekwencya na przedmioty nadobowiązkowe:									
na naukę historyi kraju rodzinnego	—	—	34	50	—	20	14	—	118
„ „ rysunków	—	—	20	11	3	4	4	1	43
„ „ kaligrafii	37	18	—	—	—	—	—	—	55
„ „ śpiewu	25	11	9	12	3	6	4	4	74
10. Stypendya:									
Pobierali stypendyum z fundacyi ś. p. Samuela Głowińskiego	—	—	—	—	1	—	1	—	2
Kwota stypendyjna wynosiła . Zł.	—	—	—	—	157·5	—	157·5	—	315

K. Fundusze
na wsparcie ubogich uczniów.

a) Dyrekcya w porozumieniu z gronem nauczycieli udzieliła wsparcia z fundacyi Mikołaja Kopernika 2. uczniom:

1. z klasy VI. w kwocie	30 Zł.	—	kr.
1. z klasy VII. w kwocie	33 Zł.	—	kr.
b) Dyrekcya udzieliła wsparcia z fundacyi izraelickiego komitetu składkowego miasta Wadowic imienia Najdostojniejszéj Arcyks. Gizeli 1. uczniowi kl. I. w kwocie	8 Zł.	40	kr.
c) Z datków wrzucanych przez profesorów i uczniów po exhortach do puszki, które w ubiegłym roku szkolnym przyniosły (patrz sprawozdanie z roku 1888 str. 66) kwotę	33 Zł.	37	kr.
wydano na zakupno książek szkolnych dla ubogich uczniów	27 Zł.	86	kr.
na oprawę książek szkolnych (z téj biblioteki) . . .	5 Zł.	40	kr.
razem . .	33 Zł.	26	kr.
Pozostało zatem na rok szkolny 1889	— Zł.	11	kr.
W bieżącym roku szk. wpłynęło z tych datków . . .	26 Zł.	51½	kr.
Było razem . . .	26 Zł.	62½	kr.

Z téj kwoty wydano:

Na zakupno książek	1 Zł.	—	kr.
Na uzupełnienie opłaty szk. 1. uczniowi w II. półroczu	8 Zł.	—	kr.
dodano według rachunku pod d)	— Zł.	12	kr.
razem . .	9 Zł.	12	kr.
pozostaje zatem na rok następny kwota	17 Zł.	50	kr.

d) Dnia 2. grudnia 1888 wręczył Dyrektorowi tutejszy obywatel i asesor Wny Pan Szymon Korn, chcąc uczcić 40-letnią rocznicę wstąpienia na tron Jego Cesarskiéj i Królewskiéj Apostolskiéj Mości kwotę 200 Zł., celem rozdania takowéj między najuboższą młodzież tutejszego zakładu.

Według rachunku przedłożonego gronu nauczycielskiemu wydał dyrektor z téj sumy:

na zakupno książek szkolnych dla ubogich uczniów (które wcielono do biblioteki ubogich uczniów) . .	26 Zł. 45 kr.
sprawił ubrania lub rozdał gotówką	173 Zł. 67 kr.
razem . .	200 Zł. 12 kr.

niedobór pokryto z rachunku pod pozycyą c).

e) Towarzystwo bursy imienia Stefana Batorego udzieliło jednemu uczniowi wsparcia w kwocie 60 Zł. (wypłacając po 5 Zł. miesięcznie). —

Nadto otrzymał dyrektor od wydziału towarzystwa bursy w maju b. r. kwotę 20 Zł., celem rozdania takowéj między ubogich uczniów. Z téj kwoty wydał dyrektor 10 Zł. Pozostaje zatem na przyszły rok szkolny 10 Zł.

Wszystkim wymienionym Dobrodziejom składa Dyrekcya w imieniu ubogiéj młodzieży najszczersze podziękowanie.

L. Klasyfikacya uczniów

za II. półrocze 1889.

Klasa I.

Stopień celujący:

Dziama Tadeusz.
Graca Franciszek,
Koim Jan.
Kozubski Antoni.
Lukas Jan.

Stopień pierwszy:

Bocheński Stanisław.
Bogdanowicz Stanisław.
Drozdowski Jan.
Erychleb Wacław.
Fox Feliks.
Frąckiewicz Tadeusz.
Gara Jakób.
Grządziel Alojzy.
Grzegorczyk Józef.
Grzesiewicz Andrzéj.
Huppert Leib.
Janota Stanisław.
Josefert Bernhardt.
Korczyk Jakób.
Kozik Józef.
Krupiński Jóżef.
Krzysztoforski Michał.
Kutek Bartłomiéj.
Łabędź Jan.
Ładziński Ludwik.
Maj Franciszek.
Pilarz Kazimierz.
Prorok Władysław.
Przygrodzki Stanisław.
Reich Jakób.
Saferna Stanisław.
Sandacz Franciszek.
Silberschütz Benjamin.
Stramek Wojciech.
Szmidt Jan.
Tarnawski Mieczysław.
Wierzbicki Gustaw.
Wroniewski Tadeusz.
Zyzak Jan.

Stopień II. otrzymało 4.
Stopień III. „ 3.
Do egzaminu poprawczego przeznaczono 9.

Klasa II.

Stopień celujący:

Mięsowicz Władysław.
Trammer Jérzy.

Stopień pierwszy:

Beranek Stanisław.
Bogdani Wiktor.

Borowczyk Feliks.
Borowiec Józef.
Ciszek Franciszek.
Dembiński Tadeusz.
Erychleb Adolf.
Górny Jan.
Guzdek Wincenty.
Horwath Apolinary.
Jaworski Ferdynand.
Malina Edward.
Manasterski Władysław.
Miller Mieczysław.
Miśko Floryan.
Nikiel Karol.
Pawlicki Włodzimierz.
Rychlik Emil.
Serwin Józef.
Warzeszkiewicz Kazimierz.
Weiss Henryk.
Witkowski Ignacy.
Zajas Jan.
Żmuda Franciszek.

Stopień II. otrzymało 3.
Stopień III. „ 3.
Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7.

Klasa III.

Stopień celujący:

Cholewka Stanisław.
Kleczyński Michał.
Lessel Aleksander.

Stopień pierwszy:

Czapik Józef.
Fonferko Adam.
Fuchs Rudolf.
Gross Józef.
Halon Leib.
Jędrzejowski Kazimierz.
Kocyan Stanisław.
Kudłacik Antoni.
Lindner Adam.
Mendyk Władysław.
Mosch Józef.
Nikiel Jan.
Pindelski Józef.
Płonka Jan.
Rajda Aleksander.
Rusek Jan.
Schwarz Adolf.
Strempel Jan.
Strowski Franciszek.
Wiśnicki Jan.
Zając Stefan.
Żurek Roman.

Stopień II. otrzymało 3.
Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6.

Klasa IV.

Stopień celujący:

Adamowicz Stanisław.
Jura Andrzéj.
Mięsowicz Erwin.
Vrana Władysław.
Wierzbicki Leon.

Stopień pierwszy:

Bajorski Jan.
Chlebowski Antoni.
Ćwiertnia Aleksander.
Fołta Jan.
Frąckiewicz Stanisław.
Gayczak Bronisław.
Gielata Karol.
Geruszczak Maksymilian.
Górski Stanisław.
Grudzień Ignacy.
Hörunter Eugeniusz.
Jasiński Emil.
Kankofer Antoni.
Komorek Józef.
Kozłowski Franciszek.
Kuś Franciszek.
Lizak Władysław.
Małysa Michał.
Migdałek Michał.
Migdałek Konstanty.
Misky Edward.
Moskała Jan.
Nowak Franciszek.
Sadowski Józef.
Smółka Wawrzyniec.
Solski Teofil.
Vrana Edmund.
Warmuz Maciéj.
Wilczyński Ludwik.
Włodek Wilhelm.
Wolski Zygmunt.

Stopień II. otrzymało 4.
Stopień III. „ 1.
Do egzaminu poprawczego przeznaczono 9.

Klasa V.

Stopień celujący:

Bogdani Maryan.
Dbałowski Włodzimierz.
Dudziak Jan.

Stopień pierwszy:

Bocheński Kazimierz.
Dembiński Czesław.
Hojny Józef.
Kubiczek Roman.
Krupiński Rudolf.
Miarka Teofil.
Mika Franciszek.
Palusiński Józef.
Pytel Józef.
Sokalski Eustachy.
Winiarski Bolesław.
Wojewodzic Paweł.

Stopień II. otrzymało 2.
Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7.

Klasa VI.

Stopień celujący:

Krzanok Walenty.
Stronczak Kazimierz.

Stopień pierwszy:

Bieroński Jan.
Dbałowski Józef.
Drapella Maryan.
Dihm Władysław.
Gąsienica Bronisław.
Israeli Ludwik.
Kulig Zygmunt.
Kuska Antoni.
Lizak Stanisław.
Masny Jan.
Pomietło Aleksander.
Rychlik Władysław.
Wądolny Władysław.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

Klasa VII.

Stopień celujący:

Gayczak Władysław.
Rzeszódko Kazimierz.
Trammer Schoel.

Stopień pierwszy:

Bielewicz Antoni.
Bier Leonard.
Fryś Wilhelm.
Jarosz Józef.
Szydłowski Wacław.
Thieberger Karpel.
Wąsik Franciszek.
Widlarz Ferdynand.
Włodyga Władysław.
Zachariasiewicz Tadeusz.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1.

Klasa VIII.

Stopień pierwszy:

Banaś Franciszek.
Caputa Józef.
Czapik Ludwik.
Dworak Józef.
Dziama Aleksander.
Faifer Michał.
Gałgan Marcin.
Gizicki Maksymilian.
Hajost Jan.
Hryniewiecki Jan.
Kwiatkowski Mieczysław.
Kubiczek Ludwik.
Nikliborc Szczepan.
Pomietło Franciszek.
Talaga Paweł.

M. Wynik egzaminu dojrzałości.

Do egzaminu dojrzałości zgłosiło się uczniów publicznych . . .	15
„ „ „ eksternistra	1
Egzamin składało razem	16
Z tych uznała komisya za dojrzałych	11
mianowicie: uczniów publicznych	10
eksternistę	1
Pozwolono poprawić egzamin z jednego przedmiotu po wakacyach	5

Za dojrzałych uznani:

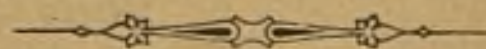
Banaś Franciszek.
Dworak Józef Albin.
Dziama Aleksander Maryan.
Faifer Michał.
Gałgan Marcin.
Gizicki Maksymilian.
Hajost Jan.
Hryniewiecki Jan,
Kwiatkowski Mieczysław Kazim.
Nikliborc Szczepan.
Biesik Józef (ekst).

Z egzaminowanych udaje się:

na wydział prawa i adm.	5
„ „ lekarski	1
„ „ teologiczny	8
do akademii sztuk pięknych . . .	1
„ „ rolniczéj	1

Z egzaminowanych abituryentów ukończyło gimnazyum:

w przeciągu lat 8 . . .	11.
„ „ 9 . . .	3.
„ „ 10 . . .	2.

Do rodziców i opiekunów.

Wpisy uczniów do gimnazyum na rok szkolny 1890 odbędą się dnia 29. 30. i 31. sierpnia. Późniejsze zgłoszenie się do zapisu może być uwzględnione tylko w razie ważnych powodów.

Przy zapisie ucznia do szkoły musi być obecny ojciec, lub matka albo opiekun. Każdy uczeń obowiązany jest przynieść należycie wypełnione nacyonale, świadectwo z ostatniego półrocza i datek na środki naukowe w kwocie 1 zł. w. a.; oprócz tego każdy nowo wstępujący do zakładu metrykę chrztu lub urodzenia i taksę wstępną w kwocie 2 zł. 10 cnt. Wszyscy uczniowie wstępujący do klasy I. muszą się poddać egzaminowi wstępnemu, który się odbędzie dnia 1. i 2. lipca i dnia 1. i 2. września, poczem dopiero ostateczne przyjęcie do zakładu nastąpi.

Uczniowie przychodzący z innych zakładów do tutejszego gimnazyum winni przynieść świadectwo z ostatniego półrocza, opatrzone uwolnieniem z zakładu, do którego w ostatniem półroczu uczęszczali.

Ponieważ nie wolno uczniom gimnazyalnym gdzieindziéj mieszkać, jak tylko tam, gdzie Dyrekcya gimnazyalna pozwoli, przeto zechcą rodzice i opiekuni dowiedzieć się pierwéj u Dyrekcyi, czy miejsce, gdzie zamierzają synów i pupilów swoich umieścić, nie należy do zabronionych.

Opłata szkolna, która ma być złożoną w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza, wynosi na jedno półrocze 15 zł. w. a.

Ponieważ częste porozumiewanie się szkoły z rodzicami i nadzorem domowym jest rzeczą nader pożądaną, przeto będą się Profesorowie co niedzielę od 9—10 znajdować w kancelaryi gimnazyalnéj celem udzielania rodzicom i nadzorom domowym wiadomości o postępie w naukach i prowadzeniu się uczniów.

Rodzice i opiekunowie zechcą przy wpisie oświadczyć Dyrekcyi, czy życzą sobie, aby ich synowie lub pupile pobierali naukę w przedmiotach nadobowiązkowych. Kto naukę tę rozpocznie, nie wolno mu jéj przerwać przed końcem roku szkolnego bez zezwolenia Dyrekcyi. Opuszczanie godzin nauki nadobowiązkowéj wpływa niekorzystnie na ogólną cenzurę z pilności.

Nabożeństwo wstępne odbędzie się dnia 3. września, poczem dnia 4. września rozpocznie się regularna nauka szkolna.

Seweryn Arzt,
dyrektor.